

సంస్కృత లోకాక్షులు

SANSKRIT LOKOKTULU

SANSKRIT PROVERBS

(TRILINGUAL)

PRINTED IN THE
DEVANAGARI AND TELUGU CHARACTERS

M. W. CARR

సంస్కృత లోకోక్తులు

SANSKRIT PROVERBS

SANSKRIT LOKOKTULU

(TRILINGUAL)

సంస్కృత లోకోక్తులు
SANSKRIT PROVERBS

SANSKRIT LOKOKTULU

(TRILINGUAL)

Printed in the Devanagari and Telegu Characters

M. W. CARR

ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
NEW DELHI ★ CHENNAI ★ 2010

ASIAN EDUCATIONAL SERVICES

* 6A SHAHPUR JAT, NEW DELHI - 110 049

Tel. : +91-11- 26491586, 26494059 Fax : 011- 26494946

email : aces@aes.ind.in

* 2/15, 2nd FLOOR, ANSARI ROAD,
DARYAGANJ, NEW DELHI - 1100 02

Tel : +91- 11- 23262044

email : acesdg@aes.ind.in

* 19, (NEW NO. 40), BALAJI NAGAR FIRST STREET,
ROYAPETTAH, CHENNAI - 600 014

Tel. : +91- 44 - 28133040 / 28131391 Fax : 044 - 28131391

email : asianeds@md3.vsnl.net.in

www.aes.ind.in

Printed and Hand-Bound in India

Price: Rs. 300

First Published : Madras, 1868.

First AES Reprint : New Delhi, 1988.

Third AES Reprint : New Delhi, 2010.

ISBN: 8120613228

Published by Gautam Jetley

For ASIAN EDUCATIONAL SERVICES

6A, Shahpur Jat, New Delhi - 110 049.

Processed by AES Publications Pvt. Ltd., New Delhi-110049

Printed at Jaico Printers, New Delhi - 110002.

సంస్కృత లోకోక్తులు.

SANSKRIT PROVERBS.

అ.

1. అంగారశ్శతధౌతేన మలినత్వం న మంచతి ॥

అంగారశ్శతధౌతేన మలినత్వం న మంచతి॥

The blackness cannot be removed from charcoal by a hundred washings.

स्वभावो यादृशो यस्य न जहाति कदाचन ।

అంగారశ్శతధౌతేన మలినత్వం న మంచతి ॥ ఇతిచాణక్యధృతం ॥

స్వభావో యాదృశో యస్య న జహాతి కదాచన ।

అంగారశ్శతధౌతేన మలినత్వం న మంచతి॥ ఇతిచాణక్యధృతం॥

Whatever one's nature be, it never changes ; the blackness is not removed from charcoal by a hundred washings. (Kavitâratnâkara 161).

" Can the Ethiopian change his skin or the leopard his spots ? "

Jeremiah xiii. 23.

2. అంతతోష్ణాపి జీర్యతి ॥

అంతతోష్ణాపి జీర్యతి॥

The stone is worn away at last.

3. అంతస్తాపో బహిష్కీతం ॥

అంతస్తాపో బహిష్కీతం॥

Inward heat, outward coolness.

(See TELUGU No. 4, &c.—also No. 2022.)

Outward friendship, inward hate.

4. अंधस्य दीपो बधिरस्य गीतं मूर्खस्य शास्त्रं किमु सानुरागं ॥
అంధస్య దీపో బధిరస్య గీతం మూర్ఖస్య శాస్త్రం కిము సానురాగం॥

Is a lamp pleasing to the blind, a song to the deaf, or science to the fool ?

5. अग्निनाग्निस्समिध्यते ॥
అగ్నినాగ్నిః సమిధ్యతే॥

With fire, fire is kindled.

Like produces like.

अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाङ् जुक्कास्यः ॥
అగ్నినాగ్నిః సమిధ్యతే కవిర్గృహపతిర్యువా । హవ్యవాడ్ జుక్వాస్యః॥

"AGNI, the ever young and wise, the guardian of the dwelling (of the sacrificer), the bearer of offerings, whose mouth is (the vehicle) of oblations is kindled by AGNI." (Rig-veda-samhitâ 12, 6.—Wilson's trans.)*

6. अग्निवैद्यमतःपरं ॥
అగ్నివైద్యమతఃపరం॥

Hereafter treatment by fire.

An ambiguous phrase used by a physician : it may either refer to cauterization of the affected part, or to cremation of the whole body.

7. अजायुङ्गे ऋषिआङ्गे प्रभाते मेघडंबरे ।
दंपत्योः कलहे चैव बङ्कारंभो लघुक्रिया ॥
అజాయుణ్డే ఋషిశ్రాణ్డే ప్రభాతే మేఘడంబరే ।
దంపత్యోః కలహే చైవ బఙ్కారంభో లఘుక్రియా॥

In the fighting of she-goats, in a Rishi's obsequial rites, in the gathering of clouds at the dawn, in the squabbles of husband and wife, the beginning is great, and the doings are small.

* "That is, the *Ahavanīya* fire, into which the oblation is poured, is lighted by the application of other fire whether taken from the household fire or produced by attrition." (Wilson's note.)

8. अति सर्वत्र वर्जयेत् ॥

అతి సర్వత్ర వర్జయేత్ ॥

Excess is to be avoided in all things.

अतिदानाद्धतः कर्णस्त्वतिलोभात्सुयोधनः ।

अतिकामाद्दशग्रीवस्त्विति सर्वत्र वर्जयेत् ॥

అతిదానాద్ధతః కర్ణస్త్వతిలోభాత్సుయోధనః ।

అతికామాద్దశగ్రీవస్త్వతి సర్వత్ర వర్జయేత్ ॥

Karna was ruined by excessive liberality, Suyodhana by excessive avarice, Dasagriva by excessive lust—Excess is to be avoided in all things.

9. अति सर्वत्र गर्ह्यते ॥

అతి సర్వత్ర గర్హ్యతే ॥

Excess is blamed in all things.

10. अतिस्नेहः पापाशंकी ॥

అతిస్నేహః పాపాశంకీ ॥

Excessive friendship [causes] doubt of sin.

11. अत्युच्ఛాయः पतनहेतुः ॥

అత్యుచ్ఛాయః పతనహేతుః ॥

Too great exaltation is the cause of a downfall.

(See TELUGU No. 1531.)

12. अदानदोषेण भवेद्दरिद्रो दारिद्र्यदोषेण करोति पापं ।

पापादवश्यं नरकं प्रयाति पुनर्दरिद्रः पुनरेव पापी ॥

అదానదోషేణ భవేద్దరిద్రో దారిద్ర్యదోషేణ కరోతి పాపం ।

పాపాదవశ్యం నరకం ప్రయాతి పునర్దరిద్రః పునరేవ పాపీ ॥

By the crime of not giving alms, [a man] becomes poor ; by the defect of poverty, he commits sin ; by sin he certainly goes to hell ; again [he becomes] poor, again [he becomes] a sinner.

13. अदृष्टपादपे देश एरंडोपि द्रुमायते ॥

అదృష్టపాదపే దేశ ఏరండోపి ద్రుమాయతే॥

In the country where no tree is seen, even the castor oil plant is called a tree.

यत्र विद्वज्जनो नास्ति श्लाघ्यस्तत्राल्पधीरपि ।

निरस्तपादपे देश एरंडोपि द्रुमायते ॥

యత్ర విద్యజ్జనో నాస్తి శ్లాఘ్యస్తత్రాల్పధీరపి ।

నిరస్తపాదపే దేశ ఏరండోపి ద్రుమాయతే॥

Where there is no learned man, there even one of little intellect is to be praised; in a place without trees, even the castor-oil plant is considered a tree.—Hitopadeśa, Book I.

14. अद्य भक्ष्यो धनुर्गुणः ॥

అద్య భక్ష్యో ధనుర్గుణః॥

To-day the bow string is to be eaten.

Referring to the story of the parsimonious jackal in the Hitopadeśa, Book I.

15. अद्य युद्धं त्वया मया ॥

అద్య యుద్ధం త్వయా మయా॥

Now a combat between thee and me !

सप्तसिंहा जिताः पूर्वं पंचग्याघ्रास्त्रयोगजाः ।

पश्यंतु देवतास्सर्वा अद्य युद्धं त्वया मया ॥ इतीतिहासः ॥

సప్తసింహా జితాః పూర్వం పంచగ్యాఘ్రాస్త్రయోగజాః ।

సశ్యంతు దేవతాస్సర్వా అద్య యుద్ధం త్వయా మయా॥ ఇతీతిహాసః॥

Seven lions, five tigers, and three elephants have ere this been conquered by me ; to-day a combat between thee and me, let all the gods behold it ! (Kavitāratnākara 17.)

16. अधमा सेवकावृत्तिः ॥

అధమా సేవకావృత్తిః॥

Servitude is the lowest occupation.

17. अधिकस्याधिकं फलं ॥

అధికస్యాధికం ఫలం॥

More is the fruit of much.

18. अनभ्यासे विषं शास्त्रमजीर्णे भोजनं विषं ॥

అనభ్యాసే విషం శాస్త్రమజీర్ణే భోజనం విషం॥

Want of practice [makes] science poison, indigestion [makes] food poison.

(cf. Böhtlingk's *Indische Sprüche*, 1. 87).

A little knowledge is a dangerous thing.

Practise not your art, and 'twill soon depart. (German.)*

19. अनाथप्रेतसंस्कारात्कोटियज्ञफलं लभेत् ॥

అనాథప్రేతసంస్కారాత్కోటియజ్ఞఫలం లభేత్ ॥

By performing the obsequies of an unclaimed corpse, the reward of ten million sacrifices will be obtained.

20. अनाथो देवरक्षकः ॥

అనాథో దేవరక్షకః॥

The destitute has God for his protector.

(See TELUGU No, 1160.)

" *Thou art a God of the afflicted, an helper of the oppressed, an upholder of the weak, a protector of the forlorn, a Saviour of them that are without hope.*" Judith ix. 11.

21. अनामिका सार्धवती बभूव ॥

అనామికా సార్ధవతీ బభూవ॥

The nameless has become possessed of a meaning.

Anāmikā (" having no name ") is the ring finger.

पुरा कवीनां गणनाप्रसंगे कनिष्ठिकाधिष्ठितकालिदासा ।

अद्यापि तत्तुल्यकवेरभावादनानामिका सार्थवती बभूव ॥

పురా కవీనాం గణనాప్రసంగే కనిష్ఠికాధిష్ఠితకాలిదాసా ।

అద్యాపి తత్తుల్యకవేరభావాదనామికా సార్థవతీ బభూవ ॥

Formerly on an occasion of numbering the poets, Kālidāsa having been placed on the little finger (i. e. first) and no poet equal to him having up to this time existed, the nameless (ring finger) has become possessed of a meaning.

(cf. Böhlingk's *Indische Sprüche*, 2. 1798).

22. अनायका विनश्यन्ति नश्यन्ति शिशुनायकाः ।

स्त्रीनायका विनश्यन्ति नश्यन्ति बहूनायकाः ॥

అనాయకా వినశ్యంతి నశ్యంతి శిశునాయకాః ।

స్త్రీనాయకా వినశ్యంతి నశ్యంతి బహునాయకాః ॥

Those without a leader perish ; those with a youthful leader perish ; those with a female leader perish ; those with many leaders perish.

23. अनाश्वसितदुःखिते मनसि सर्वमसह्यं ॥

అనాశ్వాసితదుఃఖితే మనసి సర్వమసహ్యం ॥

When the mind is grieved and unconsoled, all is disgust.

24. अनित्यानि शरीराणि विभवो नैव शाश्वतः ।

नित्यं सन्निहितो मृत्युः कर्तव्यो धर्मसंग्रहः ॥

అనిత్యాని శరీరాణి విభవో నైవ శాశ్వతః ।

నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్య ధర్మసంగ్రహః ॥

Bodies are transitory ; riches are not lasting ; death is always at hand ; [therefore] virtue should be practised.

25. अन्नदातस्मुखी भव ॥

అన్నదాతస్సుఖీ భవ॥

O giver of food ! be happy.

A phrase used in returning thanks.

26. अन्नमूलं बलं पुंसां ॥

అన్నమూలం బలం పుంసాం॥

The strength of men is rooted in food.

अन्नमूलं बलंपुंसां बलमूलं हि जीवनं ।

तस्माद्यत्नेन संरक्षेत् बलं च कुशलो भिषक् ॥

అన్నమూలం బలంపుంసాం బలమూలంహి జీవనం ।

తస్మాద్యత్నేన సంరక్షేత్ బలంచ కుశలో భిషక్ ॥

The strength of man is rooted in food, the life is rooted in strength ; therefore the skilful physician should carefully preserve the strength. (Kavitāratnākara 201.)

27. अन्नस्य चूधितं पात्रं ॥

అన్నస్య చూధితం పాత్రం॥

The hungered is worthy of food.

28. अन्नानुरూपास्तనुरूపबुद्धयः ॥

అన్నానూరూపాస్తనూరూపబుద్ధయః॥

The body, form, and sense depend upon the food.

29. अन्यथा चिंतितं कार्यं दैवमन्यत्र चिंतयेत् ॥

అన్యథా చింతితం కార్యం దైవమన్యత్ర చింతయేత్ ॥

A plan considered [by man] in one way is considered by God in another.

(See TELUGU No. 1056.)

Human counsels are directed from heaven. (Latn.)

30. अपृष्टोपि शुभं ब्रूयात् ॥

అపృష్టోపి శుభం బ్రూయాత్ ॥

Although unasked, you should speak auspiciously.

31. अवङ्गवा सुबङ्गवा कुन्तीपुत्रो विनायकः ॥

అబద్ధంవా సుబద్ధంవా కుంతీపుత్రో వినాయకః॥

Be it truth, or be it falsehood, Vinâyaka was the son of Kuntî.

32. अभावे विरक्तिः ॥

అభావే విరక్తిః॥

In not having is disgust.

Disgust is simulated with regard to that which is unattainable.

अभावे विरक्तिरसंभावितानां मंत्रावृत्तिर्दरिद्रस्य देवताभक्तिः ॥

అభావే విరక్తిరసంభావితానాం మంత్రావృత్తిర్దరస్య దేవతాభక్తిః॥

In the non-existence is disgust ; there is repetition of Mantras by those who are unhonored ; there is trust in God by the poor.

33. अभ्यासानुसरी विद्या बुद्धिः कर्मानुसारिणी ।

उद्योगानुसरी लक्ष्मीः फलं भाग्यानुसारिच ॥

అభ్యాసానుసరీ విద్యా బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ ।

ఉద్యోగానుసరీ లక్ష్మీః ఫలం భాగ్యానుసారిచ॥

Learning depends on practice, intellect on former deeds ; wealth follows exertion, and success, good fortune.

34. अयं पटाटोपः कौपीनमरक्षणार्थः ॥

అయం పటాటోపః కౌపీనసంరక్షణార్థః॥

This pomp is for the protection of the clout.

Said by a Sannyâsi when asked why his style of living was inconsistent with his profession. To protect his rags from the rats he got a cat, to get milk for the cat he bought a cow, to tend the cow he hired a servant, and for his servant he procured a wife.

35. अरसिकजनसंभाषणतोरसिकजनेन वरं वाक्कलहः ॥

అరసికజనసంభాషణతోరసికజనేన వరం వాక్కులహః॥

To quarrel with a man of good speech is better than to converse with a man of rude address.

36. अर्थस्य पुरुषो दासः ॥

అర్థస్య పురుషో దాసః॥

Man is the slave of money.

अर्थस्य पुरुषो दासो दासस्त्वर्थो न कस्यचित् ।

इति सत्यं महाराज बह्वश्वार्थेच कौरवैः ॥

అర్థస్య పురుషో దాసో దాసస్తస్యో న కస్యచిత్ ।

ఇతి సత్యం మహారాజ బహ్వశ్వార్థేచ కౌరవైః॥

Man is the slave of money, money is the slave of no one ; this is true
O Mahârāja ! By money I have been made subject to the Kauravas.

(cf. Böhlingk's *Indische Sprüche* 1. 214).

37. अर्या गृहे निवर्तते गणने मित्रबांधवाः ।

मुक्तं दुष्कृतंचैव गच्छंतमनुगच्छति ॥

అర్థా గృహే నివర్తంతే శ్రానే మిత్రబాంధవాః ।

సుకృతం దుష్కృతంచైవ గచ్ఛంతమనుగచ్ఛతి॥

Wealth stops at the house, friends and relatives at the grave ; good deeds and evil deeds follow the dying man.

38. अर्यातुराणां न गुरुर्नबंधुः कामातुराणां न भयं न लज्जा ।

विद्यातुराणां न सुखं न निद्रा क्षुधातुराणां न रुचिर्नपक्वं ॥

అర్థాతురాణాం న గురుర్నబంధుః కామాతురాణాం న భయం న లజ్జా ।

విద్యాతురాణాం న సుఖం న నిద్రా క్షుధాతురాణాం న రుచిర్నపక్వం॥

Those eager to amass wealth regard neither priests nor relations ; those eager to indulge lust feel neither fear nor shame ; those eager in the pursuit of knowledge care not for comfort or sleep ; those eager to satisfy hunger regard neither the flavour nor the cookery.

(cf. Böhlingk's *Indische Sprüche* 3. 5597.)

39. అర్థానామార్జనే దుఃఖమార్జితానాం చ రక్షణే ।

నాశే దుఃఖం వ్యయే దుఃఖం కిమర్థే దుఃఖభాజనం ॥

అర్థానామార్జనే దుఃఖమార్జితానాం చ రక్షణే ।

నాశే దుఃఖం వ్యయే దుఃఖం కిమర్థం దుఃఖభాజనం ॥

There is pain in acquiring wealth, pain in preserving what has been acquired, pain in its loss, and pain in its expenditure—why have such a receptacle of sorrow ?

40. అర్థేన सर्वे वशाः ॥

అర్థేన సర్వే వశాః ॥

All are made subject by money.

माता निन्दति नाभिनन्दति पिता भ्राता न संभाषते ।

भृत्यः कुप्यति नानुगच्छति सुतः कांताच नालिंगते ।

अर्थप्रार्थनशंकया न कुरुतेष्यालापमात्रं सुहृत् ।

तस्मादर्थमुपार्जयशृणुसखे चार्थेन सर्वे वशाः ॥

మాతా నిందతి నాభి నందతి పితా భ్రాతా న సంభాషతే ।

భృత్యః కుప్యతి నానుగచ్ఛతి సుతః కాంతాచ నాలింగతే ।

అర్థప్రార్థన శంకయా నకురుతే ప్రియాపమాత్రం సుహృత్ ।

తస్మాదర్థముపార్జయశృణుసఖే చార్థేన సర్వే వశాః ॥

The mother rails, the father is displeased, the brother speaks not, the servant sulks, the son accompanies not, the wife embraces not, and for fear of being asked for money even the friend addresses not—listen therefore O friend ! Acquire wealth, for all are made subject by money. (Kavita-ratnākara 20.)

41. अल्पविद्यो महागर्वः ॥

అల్పవిద్యో మహాగర్వః ॥

Little learning, much pride.

42. अल्पारंभः चेमकरः ॥

అల్పారంభః ఛేమకరః॥

A small beginning is good.

To attempt too much at first is unwise.

Every beginning is feeble. (Latin.)*

43. अवश्यं पितुराचारः ॥

అవశ్యం పితరాచారః॥

A father's rule is binding [on the son.]

Āchāra is " an established rule of conduct." (Wilson.)

44. अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभं ॥

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం॥

[The reward of] deeds done, be they good or evil, will assuredly be received.

मा भुक्तं चीयते कर्म कल्पकोटिशतैरपि ।

अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभं ॥

మా భుక్తం చీయతే కర్మ కల్పకోటిశతైరపి ।

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం॥

The result of [evil] deeds, unsuffered, decays not even by hundreds of crores of Kalpas.

45. अवस्था पूज्यते राजन्नशरीरं शरीरिणां ॥

అవస్థా పూజ్యతే రాజన్నశరీరం శరీరిణాం॥

O king ! the position, not the body of corporeal beings is worshipped.

अवस्था पूज्यते राजन्नशरीरं शरीरिणां ।

तदा वनचरो राम इदानीं नृपतां गतः ॥

అవస్థా పూజ్యతే రాజన్నశరీరం శరీరిణాం ।

తదా వనచరో రామ ఇదానీం నృపతాం గతః॥

O King ! the position—not the body—of corporeal beings is worshipped ; Rāma who once was a wanderer in the forests has now obtained kingdom. (Kavitāraśnākara 140.)

46. अविचारपुरीमध्ये यः पलायति जीवति ॥

అవిచారపురీమధ్యే యః పలాయతి జీవతి॥

He who flees from an ill-governed town will live.

47. अव्यवस्थितचित्तस्य प्रसादोपि भयंकरः ॥

అవ్యవస్థితచిత్తస్య ప్రసాదోపి భయంకరః॥

Even the favor of a man of ill-regulated mind is to be dreaded.

क्वचिद्रुष्टः क्वचित्तुष्टो रुष्टस्तुष्टः क्षणेक्षणे ।

अव्यवस्थितचित्तस्य प्रसादोपि भयंकरः ॥

క్వచిద్రుప్తః క్వచితుప్తో రుప్తస్తుప్తః క్షణేక్షణే ।

అవ్యవస్థితచిత్తస్య ప్రసాదోపి భయంకరః॥

Sometimes angry, sometimes pleased, angry one moment and pleased another ; even the favor of a man of ill-regulated mind is to be dreaded.

48. असंतुष्टो द्विजो नष्टस्संतुष्ट इव पार्थिवः ॥

అసంతుప్తో ద్విజో నష్టస్సంతుప్త ఇవ పార్థివః॥

A discontented Brahman is lost [to the world] like a contented king.

49. असतां धर्मबुद्धिश्चेत्सतां संतापकारणं ॥

అసతాం ధర్మబుద్ధిశ్చేత్సతాం సంతాపకారణం॥

If bad men become charitable, it will be a cause of grief to the good.

50. असह्यं ज्ञातिदुर्वाक्यं ॥

అసహ్యం జ్ఞాతిదుర్వాక్యం॥

An evil word from a cousin is insufferable.

वरं रामशरस्सह्यो न च वैभीषणं वचः ।

असह्यं ज्ञातिदुर्वाक्यं मेघांतरितरौद्रवत् ॥

వరం రామశరస్సహ్యో న చ వైభీషణం వచః ।

అసహ్యం జ్ఞాతిదుర్వాక్యం మేఘాంతరితరౌద్రవత్ ॥

Rāma's dart is easier to bear than Vibhishana's word ; an evil word from a cousin is insufferable, like the fury in the clouds.

51. అసారే ఖలు సంసారే సారం శ్వశురమందిరం ॥

అసారే ఖలు సంసారే సారం శ్వశురమందిరం॥

Worldly pursuits are surely unprofitable, but there is something to be had in the father-in-law's house.

అసారే ఖలు సంసారే సారం శ్వశురమందిరం ।

हिमालये हरश्चेते हरिश्चेते महोदधौ ॥

అసారే ఖలు సంసారే సారం శ్వశురమందిరం ।

హిమాలయే హరిశ్చేతే హరిశ్చేతే మహోదధౌ॥

There is truly nothing profitable in the world, the father-in-law's house is best; Śiva sleeps on the Himālayas (father of Durgā) and Vishnu sleeps on the great ocean (father of Lakshmī). (cf. Böhlingk l. 290.)

52. అహింసా పరమో ధర్మః ॥

అహింసా పరమో ధర్మః॥

Non-injury is the highest duty.

(cf. Hitopadeśa Book I. and Böhlingk's *Indische Sprüche* l. 301.)

ఆ.

53. ఆకారో హ్రస్వః గుణాస్తు విపులాః॥

ఆకారో హ్రస్వః గుణాస్తు విపులాః॥

The form is small, the qualities are great.

A little body often harbours a great soul.

54. ఆచారః ప్రథమో ధర్మః ॥

ఆచారః ప్రథమో ధర్మః॥

The observance of ordinances is the first duty.

55. आजगाम यदा लक्ष्मीर्नारिकेलफलांबुवत् ।

निर्जगाम यदा लक्ष्मीर्गजभुक्तकपित्थवत् ॥ इतिनीतिशास्त्रं ॥

ఆజగమ యదా లక్ష్మీర్నారికేలఫలాంబువత్ ।

నిర్జగమ యదా లక్ష్మీర్గజభుక్తకపిత్థవత్ ॥

When the goddess of wealth came, it was like the water in a cocoanut; when she departed it was like the wood-apple eaten by an elephant.

(See TELUGU No. 445.)

56. आतुरे नियमो नास्ति ॥

ఆతురే నియమో నాస్తి॥

For the sick man, there is no rule.

He is exempted from the observance of the ceremonial law.

57. आत्मच्छिद्रं न जानन्ति परच्छिद्रानुसारिणः ॥

ఆత్మచ్ఛిద్రం న జానంతి పరచ్ఛిద్రానుసారిణః॥

They know not their own defects who search for the defects of others.

58. स्त्रीबुद्धिः प्रलयंकरी ॥

స్త్రీబుద్ధిః ప్రలయంకరీ॥

Woman's counsel is destructive.

आत्मबुद्धिस्सुखंचैव गुरुबुद्धिर्विशेषतः ।

परबुद्धिर्विनाशाय स्त्रीबुद्धिः प्रलयंकरी ॥

ఆత్మబుద్ధిస్సుఖంచైవ గురుబుద్ధిర్విశేషతః ।

పరబుద్ధిర్వినాశాయ స్త్రీబుద్ధిః ప్రలయంకరీ॥

One's own resolve is happy, the priest's advice is better; another's advice is for one's ruin, woman's counsel is destructive.

59. आत्मवत्सर्वभूतानि यः पश्यति स पश्यति ॥

ఆత్మవత్సర్వభూతాని యః పశ్యతి స పశ్యతి॥

He who looks upon all living beings as upon himself, sees.

मातृवत्परदारांश्च परद्रव्याणि लोष्टवत् ।

आत्मवत्सर्वभूतानि यः पश्यति स पश्यति॥

మాతృవత్పరదారాంశ్చ పరద్రవ్యాణి లోష్టవత్ ।

ఆత్మవత్సర్వభూతాని యః పశ్యతి స పశ్యతి॥

He who looks upon other men's wives as his mother, and other men's money as clods of earth, he who considers all creatures as himself—he sees [with spiritual wisdom].

(cf. Böhrling's *Indische Sprüche*, 2. 2173).

Do as you would be done by.

60. आत्मवन्मन्यते जगत् ॥

ఆత్మవన్మన్యతే జగత్ ॥

[Every man] thinks the world like himself.

61. आत्मशक्तिसमं कोपं यो जानाति स पंडितः ॥

ఆత్మశక్తిసమం కోపం యో జానాతి స పండితః॥

He is wise whose wrath is limited by his power.

If you cannot bite, never shew your teeth.

62. आत्मानं सततं रक्षेत् ॥

ఆత్మానం సతతం రక్షేత్ ॥

You should always save yourself.

आपदर्थं धनं रक्षेद्द्वారान्नचेद्ధनैरपि ।

आत्मानं सततं रक्षेद्దారైరపि धనैరపि ॥

ఆపదర్థం ధనం రక్షేద్దారాన్రక్షేద్ధనైరపి ।

ఆత్మానం సతతం రక్షేద్దారైరపి ధనైరపి॥

You should save money for [a time of] distress, you should save your wife even with [the expenditure of] money ; you should always save yourself even with [the sacrifice of] wife and money.

Self is the first object of charity. (Latin.)

63. आपदर्थे धनं रक्षेत् ॥

ఆపదర్థే ధనం రక్షేత్ ॥

Money should be saved for a time of need.

आपदर्थे धनं रक्षेत् श्रीमतामापदः कुतः ।

सा चेदपगता लक्ष्मीस्संचितार्थो विनश्यति ॥

ఆపదర్థే ధనం రక్షేత్ శ్రీమతామాపదః కుతః ।

సా చేదపగతా లక్ష్మీస్సంచితార్థో వినశ్యతి ॥

Money should be saved for a time of need, how can distress reach the rich? If fortune depart, the wealth acquired will be lost.

64. आयुरन्नं प्रयच्छति ॥

ఆయురన్నం ప్రయచ్ఛతి ॥

Duration of life gives food.

i. e. So long as a man is destined to live, food will not be wanting.

65. आयुर्मर्माणि रक्षति ॥

ఆయుర్మర్మాణి రక్షతి ॥

Duration of life preserves the vital parts.

निमग्नस्य पयोराशौ पर्वतात्पतितस्य च ।

तत्रकेणापि दष्टस्य आयुर्मर्माणि रक्षति ॥

నిమగ్నస్య పయోరాశౌ పర్వతాత్పతితస్యచ ।

తక్షకేణాపి దష్టస్య ఆయుర్మర్మాణి రక్షతి ॥

Life preserves the vital parts of one sunk in the water, of one fallen from a mountain, even of one bitten by [the serpent] Takshaka. (Hitopadesa, Book 2.)

66. आयुर्याति दिनेदिने ॥

ఆయుర్యాతి దినేదినే ॥

Life goes day by day.

लोकः पृच्छति सदातीं शरीरे कुशलं तव ।

कुतः कुशलमस्माकमायुर्याति दिनेदिने ॥

లోకః పృచ్ఛతి సదాతీం శరీరే కుశలం తవ ।

కుతః కుశలమస్మాకమాయుర్యాతి దినేదినే ॥

People ask by way of compliment ' Are you in good health ? ' How can we be well when our life is waning day by day ? (Kavitaratnākara 152.)

67. आलस्यादमृतं विषं ॥

ఆలస్యదమృతం విషం॥

By delay [in using it] nectar [becomes] poison.

68. आशया बध्यते लोकः कर्मणा बह्नुचिंतया ॥

ఆశయా బధ్యతే లోకః కర్మణా బహ్నుచింతయా॥

The world is bound by desire, fate, and much thinking.

69. आशावधिं को गतः ॥

ఆశావధిం కో గతః॥

Who has reached the limit of his desire ?

70. आशाशा परमं दुःखं निराशा परमं सुखं ॥

ఆశాశా పరమం దుఃఖం నిరాశా పరమం సుఖం॥

Desire upon desire [causes] the greatest sorrow ; contentment, the greatest happiness.

71. आहारे व्यवहारेच त्यक्तलज्जस्मुखी भवेत् ॥

ఆహారే వ్యవహారేచ త్యక్తలజ్జస్ముఖీ భవేత్ ॥

In eating and in business he who discards modesty will be best off.

(cf. Morton's *Bengali and Sanscrit Proverbs* 805.)

72. आहारोपि मनुष्याणां जन्मना सह जायते ॥

ఆహారోపి మనుష్యాణాం జన్మనా సహ జాయతే॥

Food is provided with the birth of men.

धर्मच चिंतयेत्प्राज्ञः स्वाहारं नैव चिंतयेत् ।

आहारोपि मनुष्याणां जन्मना सह जायते ॥

ధర్మచ చింతయేత్ప్రాజ్ఞః స్వాహారం నైవ చింతయేత్ ।

ఆహారోపి మనుష్యాణాం జన్మనా సహ జాయతే॥

The wise should think of virtue and not of food : food also is created with the birth of men. (*Kavitāratnākara* 101.)

ఇ.

73. इच्छामात्रा प्रभोस्मृष्टिः ॥

ఇచ్ఛామాత్రా ప్రభోస్మృష్టిః॥

The Lord's creation is His mere will.

"He commanded, and they were created." Psalm cxlviii. 5.

ఉ.

74. उत्तमं स्वार्जितं वित्तं मध्यमं पितुरार्जितं ।

అధమం భాతృవित्तంచ స్త్రీవित्तమధమాధమం ॥

ఉత్తమం స్వార్జితం విత్తం మధ్యమం పితరార్జితం ।

అధమం భ్రాతృవిత্তంచ స్త్రీ విత్తమధమాధమం॥

[To live upon] self-acquired property is good, [to live upon] that acquired by a father is middling, [to live upon] a brother's property is low, [to live upon] a woman's property is the lowest of the low.

75. उत्तमा कुलविद्या स्यात् ॥

ఉత్తమా కులవిద్యా స్యాత్ ॥

The caste-craft is the best.

Every man to his trade.

76. उत्तमा मानमिच्छन्ति धनमानौहि मध्यमाः ।

అధమా ధనమిచ్ఛన్తి మానోహి మహతాం ధనం ॥

ఉత్తమా మానమిచ్ఛంతి ధనమానౌహి మధ్యమాః ।

అధమా ధనమిచ్ఛంతి మానౌహి మహతాం ధనం॥

Good men seek honor; middling men seek wealth and honor; base men seek wealth: honor itself is wealth to great men.

77. उत्तमे च वृणं कोपी मध्यमे घटिकाद्वयं ।

అధమే యాదహోరాత్రం పాపిష్ఠే మరణాంతతః ॥

ఉత్తమేచ క్షణం కోపో మధ్యమే ఘటికాద్వయం ।
అధమే స్యాదహోరాత్రం పాపిష్ఠే మరణాంతతః॥

In a good man, wrath [lasts] for a moment ; in a middling man, for two hours ; in a base man, for a day and night ; in a great sinner, until death.

78. उत्तीर्णे च जलेपारे नौकया किं प्रयोजनं ॥

ఉత్తీర్ణేచ జలేపారే నౌకయా కిం ప్రయోజనం॥

After the stream has been crossed what is the use of the boat on the other side ?

79. उत्पथं प्रतिपन्नस्य परित्यागी विधीयते ॥

ఉత్పథం ప్రతిపన్నస్య పరిత్యాగో విధీయతే॥

The forsaking of one who has gone out of the right way is enjoined.

80. उत्पद्यन्ते प्रलीयन्ते दरिद्राणां मनोरथाः ॥

ఉత్పద్యంతే ప్రలీయంతే దరిద్రాణాం మనోరథాః॥

The desires of the poor spring up and perish.

81. उत्साहस्माहमं धैर్యं बुद्धिश्శक्तिः पराक्रमः ।

षडेते यत्र तिष्ठन्ति तत्र देवोऽपि तिष्ठति ॥

ఉత్సాహస్సాహసం ధైర్యం బుద్ధిశ్శక్తిః పరాక్రమః ।
షడేతే యత్ర తిష్ఠంతి తత్ర దేవాపి తిష్ఠతి॥

Perseverance, daring, courage, wisdom, strength and valour—where these six are, there is God.

82. उदरनिमित्तो वज्रकृतवेषः ॥

ఉదరనిమిత్తో బహుకృతవేషః॥

For the belly's sake many disguises are assumed.

जटिलो मुंडी लुंचितकेशः काषायांबर वज्रकृतवेषः ।

पश्यन्नपिच न पश्यति मूढो ह्युदरनिमित्तो वज्रकृतवेषः ॥

జటిలో ముండి లుంచితకేశః కాషాయాంబర వజ్రకృతవేషః।

పశ్యన్నపిచ న పశ్యతి మూఢో హ్యుదరనిమిత్తో బహుకృతవేషః॥

With matted hair, with shaven head, with cropped hair, or in the honored garb of red-dyed clothes, the fool, [though apparently] seeing, sees not [Brahma] :— for the belly's sake many disguises are assumed. (Chāturdāśamanjarikāstotra.)

53. उद्योगः पुरुषलक्षणं ॥

ఉద్యోగః పురుషలక్షణం॥

Endeavour makes the man.

84. उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः ॥

ఉద్యోగినం పురుషసింహముపైతి లక్ష్మీః॥

Fortune favors the persevering and stout-hearted.

उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः

दैवेन देयमिति कापुरुषा वदन्ति ।

दैवं निहत्य कुरु पौरुष मात्मशक्त्या

यत्ने कृते यदि न सिध्यति कोत्र दोषः ॥

ఉద్యోగినం పురుషసింహముపైతి లక్ష్మీః

దైవేన దేయమితి కాపురుషా వదంతి।

దైవం నిహత్య కురు పౌరుష మాత్మశక్త్యా

యత్నేకృతే యది న సిద్ధతి కోత్ర దోషః॥

Fortune favors the persevering and stout-hearted man. Wretched creatures say "Destiny must give us." Regard not destiny but exercise all your powers ; if your endeavours fail, what fault will there be ?

85. उपकारेण नीचानामपकारोहि जायते ।

पयः पानं भुजंगानां केवलं विषवर्धनं ॥

ఉపకారేణ నీచానామపకారోహి జాయతే।

పయః పానం భుజంగానాం కేవలం విషవర్ధనం॥

By doing good to base men, evil results; the drinking of milk is to snakes only an increasing of poison.

86. उपायेनहि यच्छक्यं नतच्छक्यं पराक्रमैः ॥

ఉపాయేనహి యచ్చక్యం నతచ్చక్యం పరాక్రమైః॥

That which is possible by stratagem is not possible by valour.

(See Hitopadesa Book II and Böhlingk's *Indische Sprüche* 1. 498).

87. उपोदकी समायाति तित्रिणीमंत्रिणा सह ।

पलायध्वं पलायध्वं रेरे शाकविडंबकाः ॥

ఉపొదకీ సమాయాతి తింత్రిణీమంత్రిణా సహ।

పలాయధ్వం పలాయధ్వం రేరే శాకవిడంబకాః॥

Upodakî comes with his minister Tintrinî—flee, flee, ye pretended vegetables.

Said of the excellence of the *Upodakî* (*Basella Cordifolia*) when accompanied by *Tintrinî* (*Tamarindus Indica*).

88. उपोषितस्य व्याघ्रस्य पारणा पशुमारणं ॥

ఉపోషితస్య వ్యాఘ్రస్య పారణా పశుమారణం॥

The breaking fast of the fasting tiger is the killing of a cow.

89. उषः प्रशस्यते गार्ग्यश्शकुनंतु बृहस्पतिः ।

मनीजयंतु मांडव्यो विप्रवाक्यं जनार्दनः ॥

ఉషః ప్రశస్యతే గార్గ్యశ్శకునంతు బృహస్పతిః।

మనోజయంతు మాండవ్యో విప్రవాక్యం జనార్దనః॥

Gârgya [says] the dawn is best; Brihaspati, the omen; Mândavya, the victory of the mind; Janârdana, the voice of the Brahman.

Said with reference to fixing a time for setting out on a journey.

90. उष्णकाले भवेच्छीतं शीतकाले बह्वर्षता ॥

ఉష్ణకాలే భవేచ్ఛీతం శీతకాలే బహుష్ణతా॥

In hot weather, [people say] 'Let there be cold'; in cold weather, 'Let there be great heat.'

91. उष्णमुष्णेन शीतलं ॥

ఉష్ణముష్ణేన శీతలం॥

Heat with heat [produces] cold.

Like cures like. (Latin).*

ॐ.

92. ऋणं कृत्वा घृतं पिबेत् ॥

ఋణం కృత్వా ఘృతం పిబేత్॥

Having incurred debt you should eat ghi.

93. ऋणव्रणकलंकानां काले लीपी भविष्यति ॥

ఋణవ్రణకలంకానాం కాలే లోపీ భవిష్యతి॥

Debt, a sore, and a stain will be effaced in time.

94. ऋणानुबंधरूपेण पशुपत्नी सुतालयाः ।

ఋణచయే చయం యాంతి కా తత్ర పరివేదనా ॥

ఋణానుబంధరూపేణ పశుపత్నీ సుతాలయాః॥

ఋణక్షయే క్షయం యాంతి కా తత్ర పరివేదనా॥

Cattle, a wife, children, and a house are the cause of debt ; if the debt is cleared, they go to ruin—what sorrow is there in that ?

ए.

95. एकः पापानि कुरुते फलं भुंक्ते महाजनः ॥

ఏకః పాపాని కురుతే ఫలం భుంక్తే మహాజనః॥

One commits sin, many persons suffer the consequences.

96. एका भार्या सुंदरीवा दरीवा ॥

ఏకా భార్యా సుందరీవా దరీవా॥

One wife ; a beautiful woman or a cave.

एको देवः केशवीवा शिवीवा एको वासः पत्तनेवा वनेवा ।

एकं मित्रं भूपतिर्वा यतिर्वा एकाभार्या सुंदरीवा दरीवा ॥

ఏకో దేవః కేశవోవా శివోవా ఏకో వాసః పత్తనేవా వనేవా ।

ఏకం మిత్రం భూపతిర్వా యతిర్వా ఏకాభార్యా సుందరీవా దరీవా॥

One god, either Kêśava or Śiva ; one place of abode, either in a town or a forest ; one friend, either a king or a hermit ; one wife, either a beautiful woman or a cave.

(cf. Böhlingk's *Indische Sprüche* 1. 557.)

97. एकेनैव तु चक्रेण न रथस्य गतिर्भवेत् ॥

ఏకేనైవతు చక్రేణ న రథస్య గతిర్భవేత్॥

A chariot will not go on one wheel.

98. एति जीवंतमानंदो नरं वर्षशतादपि ॥

ఏతి జీవంతమానందో నరం వర్షశతాదపి॥

Happiness attends a living man even after a hundred years.

99. एष्टव्या बहवः पुत्राः ॥

ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రాః॥

Many sons are to be desired.

एष्टव्या बहवः पुत्राः यद्येकोपि गयां व्रजेत् ।

गौरींवा वरयेत्कन्यां नीलंवा वृषमुत्सृजेत् ॥

ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రాః యద్యేకోపి గయాం వ్రజేత్ ।

గౌరింవా వరయేత్కన్యాం నీలంవా వృషముత్సృజేత్ ॥

Many sons are to be desired ; for one at last may go to Gayá, or may give away a pure virgin, or free a black bull.

శ్రీ.

100. औदुंबराणि पुष्पाणि श्वेतवर्णंच वायसं ।

मत्स्यपादं जले पश्येन्ननारीहृदयस्थितं ॥

ఔదుంబరాణి పుష్పాణి శ్వేతవర్ణంచ వాయసం ।

మత్స్యపాదం జలే పశ్యేన్ననారీహృదయస్థితం॥

The flowers of the fig tree, a white-coloured crow, a fish's foot in the water, one may see—but not what is in a woman's mind.

Udumbara is the *Ficus Glomerata*—(See TELUGU No. 59.)

क.

101. कं न वशीकुरुते भुवि रामा ॥

కం న వశీకరుతే భువి రామా॥

Whom on earth will a handsome woman not subdue ?

कुंकुमपंककलंकितदेहा गौरपयोधरकंपितहारा ।

नूपुरहंसरणत्पदपद्मा कन्न वशीकुरुते भुवि रामा ॥

కుంకుమపంకకలంకితదేహా గౌరపయోధరకంపితహారా ।

నూపురహంసరణత్పదపద్మా కన్న వశీకరుతే భువి రామా॥

Whom on earth will a handsome woman—her body besmeared with saffron paste, a necklace dangling on her fair bosom, bells tinkling on her ankles—not subdue ? (*Bhartṛihari*.)

102. कः पापिष्ठो ममाधिकः ॥

కః పాపిష్ఠో మమాధికః॥

What great sinner is greater than I ?

103. कथयति संवृतिरेव कामितानि ॥

కథయతి సంవృతిరేవ కామితాని॥

Concealment itself reveals the wishes.

104. कदलीवंध्या काकीवंध्या ॥

కడలీవంధ్యా, కాకీవంధ్యా॥

Barren as a plantain, barren as a crow.

A woman who has one child and then dies is like the plantain which produces one bunch and then perishes ; a woman who brings forth once and is afterwards barren is like the crow which lays eggs but once.

105. करतलामलकं ॥

కరతలామలకం॥

Emblie Myrobalan in the palm of the hand.

To have a thing at one's fingers' ends.

106. कर्तव्यो नातिसंचयः ॥

కర్తవ్యో నాతిసంచయః॥

Great accumulations should not be made.

कर्तव्यस्मंचयो नित्यं कर्तव्यो नातिसंचयः ।

अतिसंचयदोषेण धनुषा जंबुको हतः ॥

కర్తవ్యస్సంచయో నిత్యం కర్తవ్యో నాతిసంచయః ।

అతిసంచయదోషేణ ధనుషా జంబుకో హతః॥

We should always lay up [for the future], but great accumulations should not be made ; by the folly of excessive hoarding the fox was killed by the bow. (See Hitopadeśa Book I.)

107. कर्ता भोक्ता जनार्दनः ॥

కర్తా భోక్తా జనార్దనః॥

Janârdana is the doer and the enjoyer ?

The merit of offering a sacrifice, as well as the favor of receiving it, is to be ascribed to Janârdana (Vishnu.)

108. కర్మణా బాధ్యతే బుద్ధిర్నబుధ్యా కర్మ బాధ్యతే ॥

కర్మణా బాధ్యతే బుద్ధిర్నబుధ్యా కర్మ బాధ్యతే॥

The mind is ruled by fate, not fate by the mind.

కర్మణా బాధ్యతే బుద్ధిర్న బుధ్యా కర్మ బాధ్యతే ।

సుబుద్ధిరపి యద్రామో హేమం హరిణమన్వగాత్ ॥

కర్మణా బాధ్యతే బుద్ధిర్న బుధ్యా కర్మ బాధ్యతే ।

సుబుద్ధిరపి యద్రామో హేమం హరిణమన్వగాత్ ॥

Fate rules the mind ; not mind the fate ;—with all his wisdom, Rāma pursued the golden deer !

109. కష్టే ఫలే ॥

కష్టే ఫలే॥

From labour, fruit.

The gods sell us everything for our labours. (Latin.)*

110. కాంచనాత్కర్మమోచనం ॥

కాంచనాత్కర్మమోచనం॥

By gold is [obtained] freedom from [the consequences of evil] deeds.

Through the priests.

111. కాకః కాకః పికః పికః ॥

కాకః కాకః పికః పికః॥

The crow is a crow ; the cuckoo is a cuckoo.

కాకః కృష్ణః పికః కృష్ణస్త్వభేదః పికకాకయోః ।

ఆయాతా మధుయామిన్యః కాకః కాకః పికః పికః ॥

కాకః కృష్ణః పికః కృష్ణస్త్వభేదః పికకాకయోః ।

ఆయాతా మధుయామిన్యః కాకః కాకః పికః పికః॥

The crow is black, the cuckoo is black ; there is no difference between the cuckoo and the crow : but as the spring nights appear, the crow is a crow, the cuckoo is a cuckoo. (i. e. the distinction between them becomes clear when the notes of the cuckoo are heard.)

When men are tried, their relative worth is known.

112. काकतालफलन्यायः ॥

కాకతాలఫలన్యాయః॥

The crow and the palm fruit.

As a crow happened to perch on a ripe fruit, it fell.

Said of a coincidence.

113. काकमांसं शूनीच्छिष्टं स्वल्पं तदपि दुर्लभं ॥

కాకమాంసం శూనోచ్ఛిష్టం స్వల్పం తదపి దుర్లభం॥

The leavings of crow-flesh by a dog are small; that even is not obtainable.

A churl, when asked to give away a little of his food, first said it was crow-flesh; then, on being pressed, said it was the leavings of a dog; and at last swallowed the whole of it and said he had none left.

114. का कस्य परिवेदना ॥

కా కస్య పరివేదనా॥

Who feels pain?

एकवृक्षसमारूढा नानादेशविहंगमाः ।

प्रभातेतु दिशी यांति का कस्य परिवेदना ॥

ఏకవృక్షసమారూఢా నానాదేశవిహంగమాః ।

ప్రభాతేతు దిశో యాంతి కా కస్య పరివేదనా॥

Birds of various countries alight upon one tree; but at the dawn, they each go their way—which of them feels pain?

दुर्दूरान्तपथग्रान्ताश्चायां यांति च शीतलां ।

शीतलाश्च पुनर्यांति का कस्य परिवेदना ॥

దుర్దూరాంతపథక్రాంతాశ్చాయాం యాంతి చ శీతలాం ।

శీతలాశ్చ పునర్యాంతి కా కస్య పరివేదనా॥

Wayworn travellers come under the cool shade [of a tree;] but as soon as they are refreshed, they start again—which of them feels pain?

Kavitāratnākara 88.)

115. काचः काचो मणिर्मणिः ॥

కాచః కాచో మణిర్మణిః॥

Glass is glass ; a gem is a gem.

मणिर्लुठति पादेन काचश्शिरसि धार्यते ।

यथैवास्तु तथैवास्तु काचः काचो मणिर्मणिः ॥

మణిర్లుఠతి పాదేన కాచశ్శిరసి ధార్యతే।

యథైవాస్తు తథైవాస్తు కాచః కాచో మణిర్మణిః॥

A diamond is trodden under foot and glass is worn on the head ; let them be even in that state, glass is glass and a gem a gem.

116. का चिंता मरणे रणे ॥

కాచింతా మరణే రణే॥

What fear is there in death or the battle-field ?

यदि कृष्ण पदे चिंता भक्तिस्ते पदपंकजे ।

विषमे दुर्गमे वापि का चिंता मरणे रणे ॥

యది కృష్ణ పదే చింతా భక్తిస్తే పదపంకజే।

విషమే దుర్గమే వాపి కా చింతా మరణే రణే॥

If we O Kṛishṇa! contemplate, if we have faith in your lotus-like feet, what fear [need we feel] in trouble or difficulty—in death or the battle field ?

117. कार्येषु दासी करणेषु मंत्री रूपे च रंभा क्षमया धरित्री ।

भोज्येषु माता शयने तु वेश्या षड्धर्मयुक्ता खलु धर्मपत्नी ॥

కార్యేషు దాసీ కరణేషు మంత్రి రూపే చ రంభా క్షమయా ధరిత్రీ।

భోజ్యేషు మాతా శయనే తు వేశ్యా షడ్ధర్మయుక్తా ఖలు ధర్మపత్నీ॥

In work, a slave ; in business, a minister ; in form a Rambhâ ; in patience, [like] the earth ; in [providing] food, a mother ; in conjugal enjoyments, a courtesan :— is not she who possesses these six qualities, a dutiful wife ?

118. कालः क्रीडति गच्छत्यायुः ॥

కాలః క్రీడతి గచ్ఛత్యాయుః॥

Time sports ; life goes.

दिनमपि रजनी सायं प्रातश्शिश्निरवसंतौ पुनरायातः ।

कालः क्रीडति गच्छत्यायुस्तदपि न मुंचत्याशापाशः ॥

దినమపి రజనీ సాయం ప్రాతశ్శిశిరవసంతౌ పునరాయాతః।

కాలః క్రీడతి గచ్ఛత్యాయుస్తదపి న ముంచత్యాశాపాశః॥

Day and night, evening and morning, winter and spring, come again and again ; time sports, life goes, but nevertheless the chain of desire loosens not.

(cf. Böhrling's *Indische Sprüche* 3. 4181.)

119. कालस्य कुटिला गतिः ॥

కాలస్య కుటిలా గతిః॥

The ways of time are capricious.

अप्सु स्रवंति पाषाणा मानुषा घ्नन्ति राक्षसान् ।

कपयः कर्म कुर्वन्ति कालस्य कुटिला गतिः ॥

అప్సు స్రవంతి పాషాణా మానుషా ఘ్నంతి రాక్షసాన్।

కపయః కర్మ కుర్వంతి కాలస్య కుటిలా గతిః॥

Stones float on water ; men kill giants ; monkeys perform works ; the ways of time are capricious.

120. कालो हि बलवत्तरः ॥

కాలో హి బలవత్తరః॥

Time is stronger [than all things else.]

Death awaits all.

(Morton's *Bengali and Sanscrit Proverbs* 871.)

121. కీర్తిర్యస్య సజీవతి ॥

కీర్తిర్యస్య సజీవతి॥

He lives, who has acquired fame.

చలచ్ఛిత్తం చలద్వితం చలజ్జీవన యోవనం ।

చలాచలమిదం సర్వం కీర్తిర్యస్య సజీవతి ॥

చలచ్చిత్తం చలద్వితం చలజ్జీవన యౌవనం ।

చలాచలమిదం సర్వం కీర్తిర్యస్య సజీవతి॥

Mind is transitory ; wealth is transitory ; life is transitory ; youth is transitory ; all this is fleeting: he [only] lives who has acquired fame.

122. కుపుత్రేణ కులం యథా ॥

కుపుత్రేణ కులం యథా॥

As a family [is ruined] by a bad son.

एकेनापि कुपुत्रेण कोटरस्थेन वङ्गिना ।

दह्यते तदनं सर्वं कुपुत्रेण कुलं यथा ॥

ఏకేనాపి కుపుత్రేణ కోటరస్థేన వంగ్గినా ।

దహ్యతే తదనం సర్వం కుపుత్రేణ కులం యథా॥

By the fire generated in its hollow, a single small tree burns a whole forest, even as a single wicked son brings ruin on his whole family.

123. కుసుమే కుసుమోత్పత్తిశ్శ్రూయతే న చ దృశ్యతే ॥

కుసుమే కుసుమోత్పత్తి శ్శ్రూయతే న చ దృశ్యతే॥

The production of a flower in a flower, has never been heard of, nor seen.

A riddle propounded by King Bhoja, through his mistress, to Kālidāsa. The poet, addressing her, replied—completing the couplet—

बाले तव मुखांभोजे दृष्टमिंदीवरद्वयं ॥

బాలే తవ ముఖాంభోజే దృష్టమిందీవరద్వయం॥

O girl! two blue lotuses (eyes) are seen in the lotus of your face.

124. కృతస్య కరణం నాస్తి మృతస్య మరణం యథా ।

గతస్య శోచనా నాస్తి ంతద్దేదవిదాం మతం ॥

కృతస్య కరణం నాస్తి మృతస్య మరణం యథా ।

గతస్య శోచనా నాస్తి ఏతద్దేదవిదాం మతం ॥

There is no doing of a thing done ; there is no death for a dead man ; there is no [advantage in] grief for that which is passed—this is the opinion of the learned in the Vedas.

125. కృపణస్య ధనం యాతి వక్లితస్కరపార్థివైః ॥

కృపణస్య ధనం యాతి వక్లితస్కరపార్థివైః ॥

A miser's wealth goes by fire, robbers, and kings.

126. కౌకిలీనాం స్వరీరూపం పాతివ్రత్యం తు యోషితాం ।

విద్యా రూపం విరూపాణాం చమా రూపం తపస్వినాం ॥

కౌకిలీనాం స్వరీరూపం పాతివ్రత్యం తు యోషితాం ।

విద్యా రూపం విరూపాణాం చమా రూపం తపస్వినాం ॥

The voice is the beauty of cuckoos ; chastity is the beauty of women ; learning is the beauty of the deformed ; patience is the beauty of ascetics.

127. కోపః పాపస్య కారణం ॥

కోపః పాపస్య కారణం ॥

Anger is a cause of sin.

128. కోరుక్ హితమితభుక్ ॥

కోరుక్ హితమితభుక్ ॥

Who is without disease ? He who eats what agrees with him moderately.

Kālidāsa's interpretation of a bird's cry " *koruk, koruk.* "

129. కౌశ్మిన్ పండితః ఖలు ॥

కౌశ్మిన్ పండితః ఖలు ॥

Is not the man possessed of books a Pandit ?

130. कौपीनवंतः खलु भाग्यवंतः ॥

కౌపీనవంతః ఖలు భాగ్యవంతః॥

Are not those who have a clout the fortunate ?

i. e. Anchorites.

Said jokingly of a stingy fellow.

131. क्रियासिद्धिस्तत्वे भवति महतां नोपकरणैः ॥

క్రియాసిద్ధిస్సత్వే భవతి మహతాం నోపకరణైః॥

Success in an undertaking rests in the strength of great men,
not in the means.

132. क्रीडेमनीधावति ॥

క్రీడేమనోధావతి॥

The mind runs to the [mother's] breast.

" The love of native country prevails in all." (Morton).

వాసః కాంచనపంజరే నృపకరాంభోజై స్తనూమార్జనం ।
భక్ష్యం స్వాదురసాలదాడిమఫలం పేయం సుధాభం పయః ॥
పాఠస్సంసది రామనామ సతతం ధీరస్య కీరస్య మే ।
హాహా హంత తథాపి జన్మవిటపిక్రోడే మనీ ధావతి ॥

నాసః కాంచనపంజరే నృపకరాంభోజై స్తనూమార్జనం ।
భక్ష్యం స్వాదురసాలదాడిమఫలం పేయం సుధాభం పయః॥
పాఠస్సంసది రామనామ సతతం ధీరస్య కీరస్య మే ।
హాహా హంత తథాపి జన్మవిటపిక్రోడే మనో ధావతి॥

My residence is a golden cage ; my body is stroked by the lotus-like hands of kings ; I am fed with the delicious mango and pomegranite ; milk, equal to nectar, forms my drink ; the repetition of the name of Râma is my constant task in the assembly ; I am a clever parrot ; yet still, alas ! my heart yearns for the hollow of my native tree.

ख.

133. खलः केन निवार्यते ॥

ఖలః కేన నివార్యతే॥

By what can a wicked man be checked ?

सर्पः क्रूरः खलः क्रूरः सर्पात्क्रूरतरः खलः ।

మంత్రి౯షధవశస్సర్పః : ఖలః : కేన నివార్యతే ॥

సర్పః క్రూరః ఖలః క్రూరః సర్పాత్ క్రూరతరః ఖలః ।

మంత్రి౯షధవశస్సర్పః : ఖలః : కేన నివార్యతే॥

The serpent is cruel ; a wicked man is cruel ; a wicked man is more cruel :—a serpent yields to spells and medicines, but by what can a wicked man be checked ?

134. खलानां दुर्जनानां च द्विविधैव प्रतिक्रिया ।

उपायान्मुखभङ्गो वा दूरतो वा विसर्जनं ॥

ఖలానాం దుర్జనానాం చ ద్వివిధైవ ప్రతిక్రియా ।

ఉపాయాన్ముఖభంగో వా దూరతో వా విసర్జనం॥

For the wicked and the evil, the remedy is of two kinds ;—
either to disgrace them by strategy, or to leave them at
a distance.

ग.

135. गंडूषजलमात्रेण शफरी फरफरायते ॥

గంధూషజలమాత్రేణ శఫరీ ఫరఫరాయతే॥

The Śapharī splashes in even a mouthful of water.

Śapharī is a small fish (Cyprinus Sophore.)—"Said of a low person unduly elated with a small advancement, and so assuming a ridiculous importance," (Morton).

136. गणाद्ग्रहीता वर्धेत गणस्य तु न किञ्चन ।

गणप्रदाता हीयेत गणस्य तु न किञ्चन ॥

గణాద్గ్రహీతా వర్ధేత గణస్య తు న కింఛన |

గణప్రదాతా హీయేత గణస్య తు న కింఛన ||

He who takes from a number will gain—it is nothing to a number; he who gives to a number will lose—it is nothing to a number.

137. गतं न शोचामि कृतं स्मरामि ॥

గతం న శోచామి కృతం స్మరామి ||

I mourn not for the past, I remember [the benefits] done [to me.]

(cf. Morton's Bengali and Sanscrit Proverbs 836.)

Vain repining is unprofitable but gratitude is a duty.

138. गतजलसेतुबंधनं ॥

గతజలసేతుబంధనం ||

Repairing the tank-bund after the water had escaped.

(See TELUGU No. 77.)

To cover the well when the child is drowned. (German.)*

139. गतानुगतिकी लोकी न लोकः पारमार्थिकः ।

सेतौ सैकतलिङ्गेन नष्टं मे ताम्रभाजनं ॥

గతానుగతికో లోకో న లోకః పారమార్థికః |

సేతౌ సైకతలింగేన నష్టం మే తామ్రభాజనం ||

Following those gone before, people reason not; by making a sand lingam at the bridge, my copper pot is lost.

A man having buried his copper pot to go and bathe at Adam's bridge near Rāmeśvaram made a sand *lingam* over it to mark the place; crowds of people following, senselessly did the same, so that it was a hopeless task for the owner to look for his property.

Silly sheep, where one goes, all go. (Spanish.)†

* Den Brunnen decken, so das kind ertrunken ist.

† Ovejas bobas, por do va una, van todas.

140. गता बहतरा कान्तिं स्वल्पा तिष्ठति शर्वरी ।

इति चित्ते समाधाय कुरुष्व जनरंजनं ॥

గతా బహుతరా కాంతీ స్వల్పా తిష్ఠతి శర్వరీ ।

ఇతి చిత్తే సమాధాయ కురుష్య జనరంజనం ॥

O beautiful woman! The night has mostly passed, little remains, bear this in mind and please the people.

Said to an actress, who had danced long but received no present.

141. गतो बहतरः कालस्स्वल्प एवावशिष्यते ॥

एवं बहतरः कालस्स्वल्प एवावशिष्यते ॥

Time has mostly gone, little only remains.

Therefore prepare for another world.

142. गुणदीर्घो बुधो गृह्णन्निदुच्छेलाविवेश्वरः ।

शिरसा स्थापते पूर्वं परं कंठे नियच्छति ॥

గుణదీర్ఘో బుధో గృహ్ణన్నిందుక్షేలావివేశ్వరః ।

శిరసా స్థాపతే పూర్వం పరం కంఠే నియచ్ఛతి ॥

The wise man deals with virtues and faults as Śiva [dealt with] the moon and the poison; he praises the former with his head and keeps the latter in his throat.

i. e. he does not expose the faults of others, though he praises their good qualities.

Alluding to the 'Churning of the ocean'.

143. गुणिनि गुणज्ञो रमते नागुणशीलस्य परितोषः ।

अलिरेति वनात्कमलं न दर्दुरस्त्वेकवासोपि ॥

గుణిని గుణజ్ఞో రమతే నాగుణశీలస్య పరితోషః ।

అలిరేతి వనాత్కమలం న దర్దురస్త్వేకవాసోపి ॥

An appreciator of good qualities is pleased with a good man, but no pleasure [is experienced] by the bad man; the bee goes from the forest to the lotus, but not so the frog, though he lives with it.

144. गुणी गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणः ॥

గుణీ గుణం వేత్తి న వేత్తి నిర్గుణః॥

A good man appreciates virtue; a bad man appreciates it not.

గుణి గుణం వేత్తి న వేత్తి నిర్గుణి బలి బలం వేత్తి న వేత్తి నిర్బలః ।

పికో వసంతస్య గుణం న వాయసః కరీ చ సింహస్య బలం న మృషికః ॥

గుణీ గుణం వేత్తి న వేత్తి నిర్గుణో బలీ బలం వేత్తి న వేత్తి నిర్బలః ।

పికో వసంతస్య గుణం న వాయసః కరీ చ సింహస్య బలం న మృషికః॥

The virtuous man appreciates virtue, the bad man appreciates it not ; the strong man, and not the feeble, understands strength ; the cuckoo, and not the crow, feels the influence of the spring ; the elephant, and not the mouse, justly values the strength of the lion.

145. गुरुनिंदा अधोगतिः ॥

గురునిందా అధోగతిః॥

Reproaching a Guru is the road to perdition.

146. गृहीत इव केशेषु मृत्युना धर्ममाचरेत् ॥

గృహీత ఇవ కేశేషు మృత్యునా ధర్మమాచరేత్ ॥

You should practise virtue as if death had seized you by the hair.

147. ग्रामैकरात्रं ॥

గ్రామైకరాత్రం॥

One night in a village.

A wandering life.

घ.

148. घृतस्य पात्रमाधारी वा पात्रस्य घृतमाधारी वा ॥

ఘృతస్య పాత్రమాధారో వా పాత్రస్య ఘృతమాధారో వా॥

Does the vessel hold the ghî, or the ghî hold the vessel ?

Said by a would-be logician, as he turned the jar upside down, and so lost all the contents.

Applied to foolish argumentation.

చ.

49. చందనం న వనె ॥

చందనం న వనె॥

There is no sandal in the forest.

“The sandal tree grows not in every wood—Eminent persons are rarely seen.” (Morton.)

50. చటకస్య మాंसं भागशतं ॥

చటకస్య మాంసం భాగశతం॥

A hundred shares of a sparrow's flesh.

To make two bites of a cherry.

He'll make nineteen bits of a bilberry.

51. चर्वितचर्वणं ॥

చర్వితచర్వణం॥

Chewing the chewed.

Said of a man repeating a foolish speech.

He harps ay on ae string.

52. चिंता ज्वरो मनुष्याणा ॥

చింతా జ్వరో మనుష్యాణాం॥

Sorrow is the fever of men.

(See Böhtlingk's *Indische Sprüche* 1. 913.)

ఉ.

53. किन्ने कर्णे लूने पुच्छे श्वाश्वेव नाश्वो न गर्दभः ॥

కిన్నె కర్ణే లూనే పుచ్చే శ్వాశ్వేవ నాశ్వో న గర్దభః॥

By slitting the ears and cutting the tail, a dog is but a dog—
not a horse, not an ass.

జ.

154. जनवाक्यं तु कर्तव्यं ॥

జనవాక్యంతు కర్తవ్యం॥

One should act according to the people's voice.

The voice of the people; the voice of God. (Latin.)

155. जनिताचीपनेता च येन विद्योपदिश्यते ।

అన్నదాతా భయత్రాతా పంచైతే పితరస్మృతాః ॥

జనితాచోపనేతా చ యేన విద్యోపదిశ్యతే।

అన్నదాతా భయత్రాతా పంచైతే పితరస్మృతాః॥

He who brought you forth ; he who invested you with the sacred thread ; he from whom you received instruction ; the giver of food ; he who saved you from danger—these five are to be remembered as fathers.

156. जन्मप्रभृति दारिद्र्यं दशवर्षाणि बंधनं ।

సముద్రతీరే మరణం కశ్చిద్భోగో భవిష్యతి ॥

జన్మప్రభృతి దారిద్ర్యం దశవర్షాణి బంధనం।

సముద్రతీరే మరణం కశ్చిద్భోగో భవిష్యతి॥

There will be poverty from birth, ten years' imprisonment, death on the sea shore, and [then] a little enjoyment.

The divine writing on a skull (See TELUGU No. 1344) picked up by Bhoja Rāja ; the " enjoyment " was interpreted by Kālidāsa to be a ride in Bhoja Rāja's palankin.

157. जातस्य मरणं ध्रुवं ॥

జాతస్య మరణం ధ్రువం॥

To him who is born, death is certain.

158. जामाता दशमी ग्रहः ॥

జామాతా దశమో గ్రహః॥

A son-in-law is the tenth planet.

A troublesome fellow.

159. जामात्रर्थं अपितस्य सूपस्यातिथिभ्यः ।

प्रथम परिवेषणे न प्राधान्यं हीयते ॥

జామాత్రర్థం శ్రవితస్య సూపస్యాతిథిభ్యః।

ప్రథమ పరివేషణే న ప్రాధాన్యం హీయతే॥

The pre-eminence of the son-in-law is not diminished by first serving the guests with the pulse cooked for him.

160. जिघांसितं जिघांसीयात् ॥

जिघांसन्तं जिघांसिष्यात् ॥

You may kill him who wishes to kill you.

आततायिनमायांतमपि वेदांतं रणे ।

जिघांसितं जिघांसीयान्नतेन ब्रह्महा भवेत् ॥

ఆతతాయినమాయాంతమపి వేదాంతం రణే।

జిఘాంసంతం జిఘాంసీయాన్నతేన బ్రహ్మహా భవేత్॥

You may kill a man on the field of battle who attempts to kill you though he be learned in the Vedanta; you will not by that become a Brahman-slayer.

Self-preservation is the first law of nature.

161. जिह्वाये वर्तते लक्ष्मीर्जिह्वाये मित्रबांधवाः ।

जिह्वाये बंधनप्राप्तिर्जिह्वाये मरणं ध्रुवं ॥

జిహ్వాయే వర్తతే లక్ష్మీర్జిహ్వాయే మిత్రబాంధవాః।

జిహ్వాయే బంధనప్రాప్తిర్జిహ్వాయే మరణం ధ్రువం॥

Fortune rests on the tip of the tongue; friends and relatives rest on the tip of the tongue; suffering imprisonment rests on the tip of the tongue; death rests on the tip of the tongue.

162. जीर्णमन्नं प्रशंसीयाद्धार्यां च गतयौवनां ।

रणात्प्रत्यागतं शूरं सस्यं च गृहमागतं ॥

జీర్ణమన్నం ప్రశంసీయాద్ధార్యాం చ గతయౌవనాం।

రణాత్ప్రత్యాగతం శూరం సస్యం చ గృహమాగతం॥

You should praise food digested, a wife whose youth has gone, a hero returned from the battle-field, and the grain which has come to the house.

163. జ్యేష్ఠత్వం న హి జ్యేష్ఠే జ్యేష్ఠత్వం గుణ ఉచ్యతే ॥

జ్యేష్ఠత్వం న హి జ్యేష్ఠే జ్యేష్ఠత్వం గుణ ఉచ్యతే॥

Superiority is not in seniority ; superiority is attributed to virtue.

164. జ్వరాంతే విరేచనం ॥

జ్వరాంతే విరేచనం॥

After a fever, a purge.

౮.

165. టీకా టీకామపేక్షతే ॥

టీకా టీకామపేక్షతే॥

The commentary requires a commentary.

Obscurum facere per obscurius.

౯.

166. తంతుదేశం న పశ్యామి యత్ర భ్రాతా సహోదరః ॥

తంతుదేశం న పశ్యామి యత్ర భ్రాతా సహోదరః॥

I see not the country where a brother is.

దేశదేశే కలత్రాణి దేశదేశే చ బాంధవాః ।

తంతుదేశం న పశ్యామి యత్ర భ్రాతా సహోదరః ॥

దేశదేశే కలత్రాణి దేశదేశే చ బాంధవాః ।

తంతుదేశం న పశ్యామి యత్ర భ్రాతా సహోదరః॥

Wives can be procured in all countries, and relatives as well, but I see not a country where there is a brother born of the same womb.

167. తవాప్యర్థ మమాప్యర్థం ॥

తవాప్యర్థం మమాప్యర్థం॥

Half yours, half mine.

Said by a Brahman impostor who was caught repeating sham Mantras.

168. तस्करस्य वधो दंडो दामीदंडस्तु मुंडनं ।

भार्यादंडः पृथक्कृत्या मित्रदंडस्तु भाषणं ॥

తస్కరస్య వధో దండో దామీదండస్త ముండనం ।

భార్యాదండః పృథక్కృత్యా మిత్రదండస్త భాషణం॥

Death is the punishment of a robber, the punishment of a harlot is shaving the head; separation *a toro* is the punishment of a wife, the punishment of a friend is not speaking to him.

169. तावच्च शोभते मूर्खी यावत्किञ्चिन् भाषते ॥

తావచ్చ శోభతే మూర్ఖో యావత్కించిన్న భాషతే॥

A fool shines so long as he says nothing.

दूरतश्शोभते मूर्खी लंबशाटपटावृतः ।

तावच्च शोभते मूर्खी यावत्किञ्चिन् भाषते ॥

దూరతశ్శోభతే మూర్ఖో లంబశాటపటావృతః ।

తావచ్చ శోభతే మూర్ఖో యావత్కించిన్న భాషతే॥

A fool looks well at a distance with his flowing garments; a fool shines so long as he says nothing.

Every fool is wise when he holds his tongue. (Italian.)*

A fool, if he holds his tongue, passes for wise. (Spanish.)†

170. तिलतंडुलन्यायः ॥

తలతందులన్యాయః॥

Sesamum seed and rice.

Though mixed, their difference will always be seen.

* Ogni pazzo è savio quando tace.

† El bobo, si es callado, por sesudo es reputado:

171. **हणजलूकान्यायः ॥**

తృణజలూకాన్యాయః॥

Like the leaping leech.

Which jumps along holding on by its head and tail alternately, not letting go its hold at one end until fixed at the other.

A bird in the hand is worth two in the bush.

172. **हणालघुतरस्त्वलस्त्वलादपि च याचकः ।**

वायुना किं न नीतोमौ मामयं याचयेदिति ॥

తృణాల్లఘుతరస్తాలస్తాలాదపి చ యాచకః।

వాయునా కిం న నీతోమౌ మామయం యాచయేదితి॥

Cotton is lighter than grass and a beggar is lighter (more insignificant) than cotton—why is he not carried away by the wind? “Lest he should beg of me” [fears the wind.]

173. **हणावधिं को गतः ॥**

తృణావధిం కో గతః॥

Who has reached the limit of desire ?

निःस्वो ह्येकशतं शती दशशतं लघं सहस्राधिपो

लघेशः चितिपालतां चितिपतिश्चक्रेशवत्संपदं ।

चक्रेशः पुनरिंद्रतां सुरपतिर्ब्रह्मास्पदं वांक्षति

ब्रह्मा विष्णुपदं हरिर्हरपदं हणावधिं को गतः ॥

నిఃస్వో హ్యేకశతం శతీ దశశతం లఘం సహస్రాధిపో

లఘేశః చితిపాలతాం చితిపతిశ్చక్రేశవత్సంపదం।

చక్రేశః పునరింద్రతాం సురపతిబ్రహ్మాస్పదం వాంక్షతి

బ్రహ్మ విష్ణుపదం హరిర్హరపదం తృణావధిం కో గతః॥

He who has nothing wishes for a hundred ; he who has a hundred wishes for ten hundred ; the possessor of a thousand desires a lakh ; the owner of a lakh desires a kingdom ; the ruler of a kingdom longs for an empire ; the emperor again wishes for Indra's possessions ; Surapati desires to be in Brahmā's place ; Brahmā to be in Vishṇu's ; Hari covets Hara's Dominion —who has reached the limit of desire ?

174. त्यजेदेकं कुलस्यार्थं ग्रामस्यार्थं कुलं त्यजेत् ।

ग्रामं जनపదస्यార్థం ఆత్మార్థం పృథివీం त्यजेత్ ॥

త్యజేదేకం కులస్యార్థే గ్రామస్యార్థే కులం త్యజేత్ ।

గ్రామం జనపదస్యార్థే ఆత్మార్థే పృథివీం త్యజేత్ ॥

You should forsake a man for the sake of your family ; you should forsake your family for the sake of your village ; you should forsake your village for the sake of your country ; you should forsake the earth for the sake of yourself.

175. त्रिशंकुस्वर्गारोहणं ॥

త్రిశంకుస్వర్గారోహణం॥

Trisanku's mounting to heaven.

King Trisanku, a descendant of Ikshwāku, having been exalted to heaven by the power of Viśvāmitra was hurled from thence headlong by Indra, and remained ever after, in mid-air, head down and heels upward ! (See Muir's *Sanskrit Texts*, Part I, pp. 100-103.)

The result of ambition—Applied also to a matter kept in suspense, neither settled one way nor the other. (cf. Morton's *Bengali and Sanskrit Proverbs* 810.)

द.

176. दंडो दशगुणो भवेत् ॥

దండో దశగుణో భవేత్ ॥

A stick has ten uses.

177. ददुरा यत्र वक्त्रारस्तत्र मौनं हि शोभनं ॥

దద్దురా యత్ర వక్తారస్తత్ర మౌనం హి శోభనం॥

Where frogs are the croakers, there silence is becoming.

भद्रं कृतं कृतं मौनं कीकिलैर्जलदागमे ।
दद्दुरा यत्र वक्तास्त्वत्र मौनं हि शीभनं ॥
భద్రం కృతం కృతం మానం కోకిలైర్జలదాగమే ।
దద్దురా యత్ర వక్తారస్తత్ర మానం హి శోభనం॥

Cuckoos do well to keep silent in the winter ; where frogs are the croakers, there silence is becoming.

178. दशमाता हरीतकी ॥

దశమాతా హరీతకీ॥

Harītakī is [equal to] ten mothers.

Harītakī is the *Terminalia Chebula* ; “ the tender buds of this tree are formed into galls which are much prized as an astringent medicine and also as a mordant in dyeing.” (W. Elliot's *Flora Āndhrika*.) The fruit is used as a purgative.

179. दाता दरिद्रः कृपणो धनाढ्यः पापी चिरायुस्मुह्यती गतायुः ।

రాజాకులీనస్సుకులెన సేవ్యః కలౌ యుగే షడ్గుణమాశ్రయంతి ॥

దాతా దరిద్రః కృపణో ధనాధ్యః పాపీ చిరాయుస్సుకృతీ గతాయుః ।
రాజాకులీనస్సుకులేన సేవ్యః కలౌ యుగే షడ్గుణమాశ్రయంతి॥

In the Kali Yuga men will suffer these six changes : the liberal man will be poor ; the miser will be rich ; the sinner will be longlived ; the good man will be short-lived ; the king will be of low birth ; and he will be served by a man of high birth.

180. दाहृत्वं प्रियवक्तृत्वं धीरत्वमुचितज्ञता ।

అభ్యాసేన న లభ్యంతే చతురస్మహజాగుణాః ॥

దాహృత్వం ప్రీయవక్తృత్వం ధీరత్వముచితజ్ఞతా ।
అభ్యాసేన న లభ్యంతే చతురస్సహజగుణాః॥

Liberality, sweetness of speech, courage, judgment : these four natural qualities are not attained by practice.

181. दानं दाढवशं ॥

దానం దాతృవశం॥

Giving is in the power of the giver.

Giving or not giving depends upon the will of him who has the means of giving.

182. दारिद्र्यदोषो गुणराशिनाशकः ॥

దారిద్ర్యదోషో గుణరాశినాశకః॥

The defect of poverty is the destroyer of a host of virtues.

అంకస్య దోషో గుణసన్నిపాతే నిమజ్జతీందీరिति యో బభాషే ।

నూనం న దృఢం కవిణాపి తేన దారిద్ర్యదోషో గుణరాశినాశకః ॥

అంకస్య దోషో గుణసన్నిపాతే నిమజ్జతీందీరతి యో బభాషే ।

నూనం న దృఢం కవిణాపి తేన దారిద్ర్యదోషో గుణరాశినాశకః॥

The poet, who has said that the blemish of a dark spot is lost in the many beauties of the moon, surely did not observe that the defect of poverty is the destroyer of a host of virtues.

Poverty is no vice, but it is a sort of leprosy. (French.)*

183. दाक्षिणाद्धननाशनं ॥

దాక్షిణ్యాద్ధననాశనం॥

Complaisance empties the purse.

184. दिवा काकरताङ्गीता ॥

దివా కాకరుతాఙ్గీతా॥

In the daytime she was frightened by the cawing of a crow.

The feigned timidity of a loose woman. (See the *Bhojacharitra*.)

* Pauvreté n'est pas vice, mais c'est une espèce de laidrette.

185. दीर्घशृंगमनद्धाहं निर्लज्जां विधवां स्त्रियं ।

शूद्रमचरसंयुक्तं दूरतः परिवर्जयेत् ॥

దీర్ఘశృంగమనద్దాహం నిర్లజ్జాం విధవాం స్త్రీయం ।

శూద్రమచరసంయుక్తం దూరతః పరివర్జయేత్ ॥

Keep clear of a bull with long horns, a widow without shame, and an educated Śûdra.

186. दुर्जनं दूरतस्त्यजेत् ॥

దుర్జనం దూరతస్త్యజేత్ ॥

Keep clear of a bad man.

Keep yourself from the anger of a great man, from the tumult of a mob, from a man of ill fame, from a widow that has been thrice married, from a wind that comes in at a hole, and from a reconciled enemy.

187. दुर्जनः परिहर्तव्यो विद्यालंकृतोपि सन् ।

मणिना भूषितस्सर्पः किमसौ न भयंकरः ॥

దుర్జనః పరిహర్తవ్యో విద్యాలంకృతోపి సన్ ॥

మణినా భూషితస్సర్పః కిమసౌ న భయంకరః ॥

Though he be adorned with learning, a bad man is to be shunned; is a snake adorned with a gem not to be feared ?

A jewel called *Sarpamani* (snake-stone) is said to be found in the head of a snake.

188. दुर्जनः प्रथमं पूज्यस्मज्जनस्तदनंतरं ।

पदप्रक्षालनं पूर्वं मुखप्रक्षालनं परं ॥

దుర్జనః ప్రథమం పూజ్యస్మజ్జనస్తదనంతరం ।

పదప్రక్షాలనం పూర్వం ముఖప్రక్షాలనం పరం ॥

The bad man to be honored first and the good man afterwards; the feet to be washed first, and the mouth afterwards.

189. दुर्जनः प्रियवादी च नैतद्विश्वासकारणं ।

मधु तिष्ठति जिह्वाये हृदये तु हलाहलं ॥

దుర్జనః ప్రియవాదీ చ నైతద్విశ్వాసకారణం

మధు తిష్ఠతి జిహ్వై హృదయే తు హలాహలం॥

Though a bad man speak soft words, that is no ground for confidence in him; it is honey on the tip of the tongue and poison in the heart.

(See TELUGU, No. 4, &c.)

190. दुर्बलस्य बलं राजा बालानां रीदनं बलं ॥

దుర్బలస్య బలం రాజా బాలానాం రోదనం బలం॥

The king is the strength of the weak, crying is the strength of children.

Because they obtain what they want by it.

191. दुर्भिन्नमल्पं स्मरणं चिराय ॥

దుర్భిన్నమల్పం స్మరణం చిరాయ॥

Famine for a short time, the remembrance of it long.

(See Morton's *Bengali and Sanscrit Proverbs* 830).

192. दुष्टा भार्या शठं मित्रं मृत्योर्హंकारमयुतः ।

समर्पे च गृहे वामो मृत्युरेव न संशयः ॥

దుష్ట భార్యా శఠం మిత్రం మృత్యోర్హంకారమయుతః

సమర్పే చ గృహే వామో మృత్యురేవ న సంశయః॥

A wicked wife, a false friend, a servant with pride, living in a house with a snake are [causes of] death, without doubt.

193. दूरस्थाः पर्वता रम्यास्समीपस्थास्तु बर्बराः ॥

దూరస్థాః పర్వతా రమ్యాస్సమీపస్థాస్తు బర్బరాః॥

Mountains are beautiful at a distance, rugged when near.

(See TELUGU, No. 1181.)

194. दूषकश्च क्रियाशून्यो निकृष्टो दीर्घकोपनः ।

చత్వారః కర్మచండాలా జాతిచండాల ఉత్తమః ॥

దూషకశ్చ క్రియాశూన్యో నికృష్టో దీర్ఘకోపనః।

చత్వారః కర్మచండాలా జాతిచండాల ఉత్తమః॥

A foul mouthed man, a man without employment, a low fellow, a revengeful man — these four are base from their evil deeds; the base-born are better.

195. दृष्टिपूर्तं न्यसेत्यादं वस्त्रपूर्तं जलं पिबेत् ।

సత్యపూర్తా వదేదాచం మనఃపూర్తం సమాచరేత్ ॥

దృష్టిపూతం న్యసేత్పాదం వస్త్రపూతం జలం పిబేత్।

సత్యపూతాం వదేద్వాచం మనఃపూతం సమాచరేత్॥

The foot should be placed [on a spot] seen to be clean, water should be drunk after having been strained through a cloth; a word should be spoken with truth, [a business] should be done with consideration.

196. दैवं पुरुषरूपेण ॥

దైవం పురుషరూపేణ॥

God in the form of man.

God works through men, as His instruments.

197. दैवस्य चित्रागतिः ॥

దైవస్య చిత్రాగతిః॥

Various are the ways of fortune.

198. దేవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దేవతం ।

తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమ దేవతా ॥

దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతం ।

తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమ దేవతా ॥

The whole world is subject to God, God is subject to a Mantra, that Mantra is subject to the Brahman, the Brahman is my god.

199. దేవే బలం దుర్బలం ॥

దైవే బలం దుర్బలం ॥

When fortune fails, [nothing can be done.]

200. దోషా వాచ్యా గురూరపి ॥

దోషా వాచ్యా గురూరపి ॥

The defects, even of a Guru, should be told.

శత్రూరపి గుణా వాచ్యా దోషా వాచ్యా గురూరపి ।

సర్వదా సర్వయత్నైః పుత్రే శిష్యే హితం వదేత్ ॥

శత్రూరపి గుణా వాచ్యా దోషా వాచ్యా గురూరపి ।

సర్వదా సర్వయత్నైః పుత్రే శిష్యే హితం వదేత్ ॥

Virtues, even in an enemy, should be acknowledged ; defects, even in a Guru, ought to be pointed out : always, and with all endeavour, should the son and the scholar be taught wisdom.

201. ద్రవ్యం మూల్యేన శుద్ధయతి ॥

ద్రవ్యం మూల్యేన శుద్ధయతి ॥

A thing is valued for its price.

ఫలం తు చాలనాచ్ఛుద్ధయత్ గోమయేన గృహం తథా ।

చారయిగేన వస్త్రం చ ద్రవ్యం మూల్యేన శుద్ధయతి ॥

ఫలం తు చాలనాచ్ఛుద్ధయత్ గోమయేన గృహం తథా ।

చారయిగేన వస్త్రం చ ద్రవ్యం మూల్యేన శుద్ధయతి ॥

A fruit becomes purified by washing ; so a house by cow-dung ; and a cloth by the use of fuller's earth ; a thing is valued for its price.

ధ.

202. धनमूलमिदं जगत् ॥

ధనమూలమిదం జగత్ ॥

In this world, money is the means.

203. धर्मं च चिंतयेद्भ्रातः ॥

ధర్మం చ చింతయేత్ప్రజ్ఞః॥

A wise man should think of virtue.

204. धर्मस्य सूक्ष्मा गतिः ॥

ధర్మస్య సూక్ష్మా గతిః॥

The way of justice is mysterious.

यातः क्षामखिलां प्रदाय हरये पातालमूलं बलिः ।

सक्तुप्रस्थविसर्जनात्सच मुनिस्खर्गं समारोपितः ॥

आबाल्यादसती सती सुरपुरीं कुंती समारोहयत् ।

हा सीता पतिदेवतागमदधी धर्मस्य सूक्ष्मा गतिः ॥

యాతః క్షామఖిలాం ప్రదాయ హరయే పాతాలమూలం బలిః ।

సక్తుప్రస్థవిసర్జనాత్సచ మునిస్సవర్గం సమారోపితః॥

ఆబాల్యాదసతీ సతీ సురపురీం కుంతీ సమారోహయత్ ।

హా సీతా పతిదేవతాగమదధో ధర్మస్య సూక్ష్మా గతిః॥

Making over all the earth to Hari, Bali went down to the bottom of Pātāla; with the offering of a measure of flour of fried corn, the celebrated Rishi [Kuchela] procured his elevation to Heaven; in spite of her unchaste character from youth, Kuntī rose to the region of angels; while, alas, Sītā, in spite of her devotion to her husband, went down [into the earth];—the way of justice is mysterious.

205. धर्मो वर्धति वर्धति ॥

ధర్మో వర్ధతి వర్ధతి॥

Virtue increases and increases.

206. धारां तु पश्यति न कश्चन योगसिद्धः ॥

ధారాం తు పశ్యతి న కశ్చన యోగసిద్ధః॥

No gifted Yogi can see the stream.

आनंदतांडवपुरे द्रविडस्य गेहे ।

चित्रं वशिष्ठवनितासममाज्यपात्रम् ॥

हा हंत हंत परिनर्तति तत्र दूर्वा ।

धारां तु पश्यति न कश्चन योगसिद्धः ॥

ఆనందతాండవపురే ద్రవిడస్య గేహే ।

చిత్రం వశిష్ఠవనితాసమమాజ్యపాత్రమ్॥

హా హంత హంత పరినర్తతి తత్ర దర్వీ ।

ధారాం తు పశ్యతి న కశ్చన యోగసిద్ధః॥

In the city of Anandatāṇḍava, in the house of a Draviḍa, there is a wonder—the ghī pot is like Vasiṣṭha's wife, the spoon dances in it; Aha! Aha! no gifted Yogi can see the stream.

(See TELUGU No. 2411.)

Vasiṣṭha's wife, Arundhatī, is the personification of one of the Pleiades. The allusion here is to the smallness of the star.

207. धूर्तेर्जगदच्यते ॥

ధూర్తేర్జగదచ్యతే॥

The world is deceived by the wicked.

208. धैर्यं सर्वत्र साधकं ॥

ధైర్యం సర్వత్ర సాధకమ్॥

Courage is in all things a means [of success.]

న.

209. नंदो राजा भविष्यति ॥

నందో రాజా భవిష్యతి॥

Nanda will become a king.

210. न गृहं गृहमित्याहुर्गृहिणी गृहमुच्यते ॥

న గృహం గృహమిత్యాహుర్గృహిణీ గృహముచ్యతే॥

It is not a house they call the house, but the housewife.

न गृहं गृहमित्याहुर्गृहिणी गृहमुच्यते ।

तया हि सहितस्सर्वान् पुरुषार्थान् समश्नुते ॥

న గృహం గృహమిత్యాహుర్గృహిణీ గృహముచ్యతే ।

తయా హి సహితస్సర్వాన్ పురుషార్థాన్ సమశ్నుతే ॥

It is not a house they call the house but the housewife ; one possessed of her enjoys all the pleasures man is capable of.

211. न च दैवात्परं बलं ॥

న చ దైవాత్పరం బలం॥

There is no power greater than that of fate.

न च विद्यासमो बन्धुर्न च व्याधिसमो रिपुः ।

न चापत्यसमः स्नेहो न च दैवात्परं बलं ॥

న చ విద్యాసమో బంధుర్న చ వ్యాధిసమో రిపుః ।

న చాపత్యసమః స్నేహో న చ దైవాత్పరం బలం॥

No relative is equal to learning ; no enemy is equal to disease ; no affection is equal to that for a child ; there is no power greater than that of fate.

212. न च धनगर्वितबांधवशरणं ॥

న చ ధనగర్వితబాంధవశరణం॥

Be not dependent on a purse-proud relation.

वरमसिधारा तरुतलवासी वरमिह भिक्षा वरमुपवासः ।

वरमपि घीरे नरके पतनं न च धनगर्वितबांधवशरणं ॥

వరమసిధారా తరుతలవాసో వరమిహ భిక్షా వరముపవాసః ।

వరమపి ఘోరే నరకే పతనం న చ ధనగర్వితబాంధవశరణం॥

Better is the edge of a sword, or to live under a tree—better is it to beg, to starve, or even to fall into the dreadful hell, than to depend on a purse-proud relation.

213. न चलति खलु वाक्यं सज्जनानां कदाचित् ॥

న చలతి ఖలు వాక్యం సజ్జనానాం కదాచిత్ ॥

The words of the good will surely never fail.

उदयति यदि भानुः पश्चिमे दिग्విभागे ।

विकसति यदि पद्मः पर्वतानां शिखाग्रैः ॥

प्रचलति यदि मेरुः शीततां याति वक्त्रिः ।

नचलति खलु वाक्यं सज्जनानां कदाचित् ॥

ఉదయతి యది భానుః పశ్చిమే దిగ్విభాగే ।

వికసతి యది పద్మః పర్వతానాం శిఖాగ్రైః ॥

ప్రచలతి యది మేరుః శీతతాం యాతి వక్త్రీః ।

నచలతి ఖలు వాక్యం సజ్జనానాం కదాచిత్ ॥

Even if the sun should rise in the west, even if the lotus should bloom on the peaks of the mountains, even if Meru should shake, even if fire should feel cold,—the words of the good will surely never fail.

214. नदीनां सागरो गतिः ॥

నదీనాం సాగరో గతిః॥

The ocean is the course of rivers.

Death is the common lot of all. (Latin.)

215. न दुःखं पंचभिस्सह ॥

న దుఃఖం పంచభిస్సహ॥

With five [others] there is no sorrow.

स्थातव्यं पंचभिःसार्थं गंतव्यं पंचभिस्सह ।

भीक्तव्यं पंचभिस्सार्थं न दुःखं पंचभिस्सह ॥

స్థాతవ్యం పంచభిస్సార్థం గంతవ్యం పంచభిస్సహ ।

భోక్తవ్యం పంచభిస్సార్థం న దుఃఖం పంచభిస్సహ॥

You should stop along with five [others]; walk along with five [others];
eat along with five [others]; with five [others] there is no sorrow.

Company in distress makes trouble less. (French.)*

216. न देवस्मृष्टिनाशकः ॥

న దేవస్మృష్టి నాశకః॥

God is not the destroyer of his creation.

न माता शपते पुत्रं न दीषं लभते मही ।

न हिंसां कुरुते साधुर्न देवस्मृष्टिनाशकः ॥

న మాతా శపతే పుత్రం న దోషం లభతే మహీ ।

న హింసాం కురుతే సాధుర్న దేవస్మృష్టి నాశకః॥

A mother curses not her son ; the earth suffers not harm ; a good man
does no injury ; God is not the destroyer of His creation.

217. न दीषं लभते मही ॥

న దోషం లభతే మహీ॥

The Earth does not feel evil.

218. न भूतो न भविष्यति ॥

న భూతో న భవిష్యతి॥

It has not been and it will not be.

अन्नदानात्परं दानं न भूतं न भविष्यति ।

अन्नेन धार्यते सर्वं जगदेतच्चराचरं ॥

అన్నదానాత్పరం దానం న భూతం న భవిష్యతి ।

అన్నేన ధార్యతే సర్వం జగదేతచ్చరాచరం॥

A greater gift than that of food, has not been and will not be ; by food this whole world, animate and inanimate, is sustained.

219. नमंति फलिनो वृक्षा नमंति गुणिनो जनाः ॥

నమంతి ఫలినో వృక్షా నమంతి గుణినో జనాః॥

Fruitful trees bend down, men of wisdom stoop.

The truly great are humble.

नमंति फलिनो वृक्षा नमंति गुणिनो जनाः ।

शुष्ककाष्ठं च मूर्खश्च भिद्यते न च नम्यते ॥

నమంతి ఫలినో వృక్షా నమంతి గుణినో జనాః ।

శుష్కకాష్టం చ మూర్ఖశ్చ భిద్యతే న చ నమ్యతే॥

Fruitful trees bend down, men of wisdom stoop ;—a dry stick and a fool can be broken but not bent.

220. नमंति संतस्त्रैलोक्यादपि लब्धुं समुन्नतिं ॥

నమంతి సంత స్తై లోక్యాదపి లబ్ధుం సమున్నతిం॥

Good men bend to obtain the highest elevation, even above the three worlds.

221. न माता शपते पुत्रं ॥

న మాతా శపతే పుత్రం॥

A mother curses not her son.

222. नराणां नापितो धूर्तः ॥

నరాణాం నాపితో ధూర్తః॥

Among men a barber is the [greatest] knave.

223. नव नव वयं पंच ॥

నవ నవ వయం పంచ॥

Nine, Nine—we [know] five.

When on one occasion, a voice was heard crying “ *Nava, Nava,*” Kālidāsa replied “ we [only know] five [grammars].

224. न विद्या कारणं पुंसां भाग्यमेव हि कारणं ।

पाषाणस्य कुतो विद्या देवत्वमुपतिष्ठते ॥

న విద్యా కారణం పుంసాం భాగ్యమేవ హి కారణం ।
పాషాణస్య కుతో విద్యా దేవత్వముపతిష్ఠతే॥

The learning of men is not a cause [of greatness]; what learning has a stone ? but it obtains divinity.

(See TELUGU No. 2063.)

225. नष्टस्य कान्या गतिः ॥

నష్టస్య కాన్యా గతిః॥

What other resource has a ruined man ?

भिन्नो मांसनिषेवणं किमुचितं किं तेन मद्यं विना ।

मद्यं चापि तव प्रियं प्रियमहो वारांगनाभिस्सह ।

वेष्ट्याप्यर्थरुचिः कुतस्तव धनं द्यूतेन चौर्येण वा ।

चौर्यद्यूतपरिश्रमीस्ति भवती नष्टस्य कान्या गतिः ॥

భిక్షో మాంసనిషేవణం కిమచితం కిం తేన మద్యం వినా ।

మద్యం చాపి తవ ప్రియం ప్రియమహో వారాంగనాభిస్సహ ।

వేశ్యాప్యర్థరుచిః కుతస్తవ ధనం ద్యూతేన చౌర్యేణ వా ।

చౌర్యద్యూతపరిశ్రమేస్తి భవతో నష్టస్య కాన్యా గతిః॥

“ Is it right, Hermit, to eat flesh ? ” “ What is the use of it without liquor ? ” “ You like liquor, too ? ” “ Aha ! I like it in the company of harlots.” “ A harlot is fond of money and how can you get it ? ” “ Either by gambling or by theft.” “ Are you accustomed to gamble and steal ? ” “ What other resource has a ruined man ? ”

226. न स्त्री स्वातंत्र्यमर्हति ॥

న స్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి॥

A woman is not fit for independence.

227. न हिंसां कुरुते साधुः ॥

న హింసాం కురుతే సాధుః॥

A good man does no injury.

228. न हि प्रमाणं जंतूनामुत्तरवर्णजीवने ॥

న హి ప్రమాణం జంతూనాముత్తరవర్ణజీవనే॥

There is no law for living beings of life for the next moment.

(See TELUGU No. 1963.)

229. न हि सर्वस्वं जानाति ॥

న హి సర్వస్పర్వం జానాతి॥

No one knows everything.

230. न हि सर्वे भवादृशाः ॥

న హి సర్వే భవాదృశాః॥

All are not like you.

231. न हि सुखं दुःखैर्विना लभ्यते ॥

న హి సుఖం దుఃఖైర్వినా లభ్యతే॥

No pleasure is obtained without pain.

No rose without a thorn.

232. नानृतं वदेत् ॥

నాన్రుతం వదేత్॥

A lie should not be told.

233. నానృతాత్పాతకం పరం ॥

నానృతాత్పాతకం పరం॥

There is no greater sin than a lie.

234. నారదః కలహప్రియః ॥

నారదః కలహప్రియః॥

Nârada was a lover of strife.

The Muni Nârada had a knack of sowing discord between others.

235. నారీణాం భూషణం పతిః ॥

నారీణాం భూషణం పతిః॥

A husband is the ornament of women.

236. నావిష్ణుః పృథివీపతిః ॥

నావిష్ణుః పృథివీపతిః॥

There is no king who is not Vishnu.

i. e. in whom divinity does not dwell.

(See No. 196.)

237. నాస్తి గ్రామః కుతస్సీమా ॥

నాస్తి గ్రామః కుతస్సీమా॥

There is no village—how can there be a boundary ?

నాస్తి గ్రామః కుతస్సీమా నాస్తి విద్యా కుతో యశః ।

నాస్తి జ్ఞానం కుతో ముక్తిర్భక్తిర్నాస్తి కుతస్తు ధీః ॥

నాస్తి గ్రామః కుతస్సీమా నాస్తి విద్యా కుతో యశః ।

నాస్తి జ్ఞానం కుతో ముక్తిర్భక్తిర్నాస్తి కుతస్తు ధీః ॥

There is no village — how can there be a boundary ?

There is no learning — how can there be fame ?

There is no wisdom — how can there be salvation ?

There is no faith — how can there be understanding ?

238. नाहंकारात्परो रिपुः ॥

నాహంకారాత్పరో రిపుః॥

There is no greater enemy than self-conceit.

न चापत्यसमस्नेही न च दैवात्परं बलं ।

न च विद्यासमी बंधुर्नाहंकारात्परो रिपुः ॥

న చాపత్యసమస్నేహీ న చ దైవాత్పరం బలం ।

న చ విద్యాసమా బంధుర్నాహంకారాత్పరో రిపుః॥

No love is equal to that of [a parent for] a child ; no power greater than that of fate ; no relation is equal to knowledge ; no enemy greater than self-conceit.

239. नित्यं सन्निहितो मृत्युः ॥

నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః॥

Death is always present.

Death does not blow a trumpet. (Danish.)*

240. नियतिः केन बाध्यते ॥

నియతిః కేన బాధ్యతే॥

Who can control fate ?

मातुली यस्य गोविंदः पिता यस्य धनंजयः ।

सीभिमन्यूरणे शेते नियतिः केन बाध्यते ॥

మాతులో యస్య గోవిందః పితా యస్య ధనంజయః ।

సీభిమన్యూరణే శేతే నియతిః కేన బాధ్యతే॥

On the battle field lies Abhimanyu, whose maternal uncle is Govinda, and whose father is Dhananjaya ! — Who can control fate ?

241. निर्धनपुरुषः पशुः ॥

నిర్ధనపురుషః పశుః॥

A man without money is a beast.

(See TELUGU Nos. 1876, &c.)

242. निर्धनपुरुषस्तूल्यमानः ॥

నిర్ధనపురుషస్తూలసమానః॥

A man without money is like cotton.

i. e. as insignificant as cotton is light.

(See No. 172—also TELUGU Nos. 1876, 2168, 2169.)

243. निर्वाणदीपे किमुतैलदानं चीरे गते वा किमु सावधानं ॥

నిర్వాణదీపే కిముతైలదానం చీరే గతే వా కిము సావధానం॥

What is the use of oil to an extinguished lamp? What is the use of care after the thief has gone?

(See TELUGU No. 77.)

When the head is broken the helmet is put on. (Italian.)*

To stop the hole when the mischief is done. (Spanish.)†

Every ditch is full of after-wit. (Italian.)‡

244. नीचाः कलहमिच्छन्ति संधिमिच्छन्ति साधवः ॥

నీచాః కలహమిచ్ఛంతి సంద్ధిమిచ్ఛంతి సాధవః॥

Base men love contention, good men love peace.

245. नीचाश्रयो न कर्तव्यः कर्तव्यो महदाश्रयः ।

ईशाश्रयो महानागः पप्रच्छ गरुडं सुखं ॥

నీచాశ్రయో న కర్తవ్యః కర్తవ్యో మహదాశ్రయః।

ఈశాశ్రయో మహానాగః పప్రచ్ఛ గరుడం సుఖం॥

The protection of the base should not be sought, the protection of the great should be obtained; the great serpent protected by Îsa (Śiva) enquired after Garuḍa's health.

(See TELUGU No. 751.)

246. नीचो वदति न कुरुते न वदति कुरुते सज्जनः ॥

నీచో వదతి న కురుతే న వదతి కురుతే సజ్జనః॥

A mean fellow promises and does not; a good man promises not, but does.

* Rotta la testa, se mette la celata.

† Recibido ya el daño, atapar el horado.

‡ Del senno di poi è piena ogni fossa.

247. नीरुजस्य किमौषधैः ॥

నీరుజస్య కిమాషుధైః॥

Why medicine for a healthy man ?

दरिद्रान् भर कौंतेय मा प्रयच्छेश्वरे धनं ।

व्याधितस्यौषधं पथं नीरुजस्य किमौषधैः ॥

దరిద్రాన్ భర కౌంతేయ మా ప్రయచ్ఛేశ్వరే ధనం ।

వ్యాధితస్యౌషధం పథం నీరుజస్య కిమాషుధైః॥

Support the needy, O son of Kunti ! bestow not your riches on the wealthy. Medicine is proper for a patient ; why medicine for a healthy man ?

248. नैषधं विद्वदौषधं ॥

నైషధం విద్వదౌషధం॥

The Naishadham is medicine for the Doctors.

It tests the powers of the learned.

प.

249. पंडिता मूर्खजोविनः ॥

పండితా మూర్ఖజీవినః॥

Pandits live on fools.

250. पंथा वातेन शुध्यति ॥

పంథా వాతేన శుద్ధ్యతి॥

The road is cleansed by the wind.

रजसा शुध्यते नारी काष्ठं शुध्यति तक्षणात् ।

ताम्रमस्यस्य योगेन पंथा वातेन शुध्यति ॥

రజసా శుద్ధ్యతే నారీ కాష్ఠం శుద్ధ్యతి తక్షణాత్ ।

తామ్రమస్యయోగేన పంథా వాతేన శుద్ధ్యతి॥

• • • Wood is beautified by chisel-
ling ; copper is polished by tamarind ; the road is cleansed by the wind.

251. पक्कानां हि वधे सूत वज्रायन्ते तृणान्यपि ॥

పక్వానాం హి వధే సూత వజ్రాయన్తే తృణాన్యపి॥

O Sûta! in killing those ripe [for death], blades of grass even are equal to Indra's weapon.

252. पटाटोपो भयंकरः ॥

పటాటోపో భయంకరః॥

[His] pomp is dreadful.

253. पत्रं पुष्पं फलं तोयं ॥

పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం॥

A leaf, a flower, a fruit, water.

Said apologetically by a poor host to a grand guest.

पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ।

तदहं भक्त्युपहतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥

పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి ।

తదహం భక్త్యుపహృతమన్నామి ప్రయతాత్మనః॥

"I accept and enjoy the holy offerings of the humble soul, who in his worship presenteth leaves and flowers, and fruit and water unto me." (*Bhagavad-gita*, 9. 26. Wilkins' trans.)

254. पतितः पर्वतो लघुः ॥

పతితః పర్వతో లఘుః॥

A fallen mountain is [thought] light [of].

"When a person once prosperous declines in circumstances, he ceases to be respected." (Morton 822.)

255. पयसा भिंचितो नित्यं न निंबो मधुरायते ॥

పయసా పింఛితో నిత్యం న నింబో మధురాయతే॥

The Margosa tree will not sweeten, though it be constantly watered with milk.

256. परप्रतारणे पांडित्यं ॥

పరప్రతారణే పాండిత్యం ॥

Skill in defrauding others.

257. परान्नं प्राणसंकटं ॥

పరాన్నం ప్రాణసంకటం॥

Another's food is distressing to the life.

Dependence on another for one's livelihood is a miserable state of existence.

(See TELUGU No. 2125)

258. परमे ब्रह्मणि कोपि न सक्तः ॥

పరమే బ్రహ్మణి కోపి న సక్తః॥

No one is devoted to the supreme Brahma.

259. परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनं ॥

పరోపకారః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనం॥

To do good to others is meritorious, to injure others is sinful.

260. परोपकाराय सतां विभूतयः ॥

పరోపకారాయ సతాం విభూతయః॥

The riches of the good are [employed] for the benefit of others.

पिबन्ति नद्यस्वयमेव नांभः खादन्ति न स्वादुफलानि वृक्षाः।

पर्योधरास्मस्यसदन्ति नैव परोपकाराय सतां विभूतयः ॥

పిబంతి నద్యస్వయమేవ నాంభః ఖాదంతి న స్వాదుఫలాని వృక్షాః।

పర్యోధరాస్మయసదంతి నైవ పరోపకారాయ సతాం విభూతయః॥

The rivers themselves drink not [their] water, nor do the trees eat [their own] sweet fruit ; the clouds eat not the crops—the riches of the good are [employed] for the benefit of others.

261. परोपकारार्थमिदं शरीरं ॥

పరోపకారార్థమిదం శరీరం॥

This body is for doing good to others.

Our bodies are given to us as the means whereby we may assist our fellow men.

262. परीपदेशे पांडित्यं ॥

పరోపదేశే పాండిత్యం॥

Proficiency in advising others.

परीपदेशे पांडित्यं सर्वेषां सुकरं नृणां ।

धर्मे स्वीयमनुष्ठानं कस्य चित्तु महात्मनः ॥

పరోపదేశే పాండిత్యం సర్వేషాం సుకరం నృణాం ।

ధర్మే స్వీయమనుష్ఠానం కస్య చిత్తు మహాత్మనః॥

Proficiency in advising others is easy to all men ; few are the great men who themselves practise virtue.

Every one thinks himself able to advise another.

Nothing is so freely given as advice. (French.)*

Of judgment every one has a stock for sale. (Italian.)†

263. परोपि हितवान् बंधुः ॥

పరోపి హితవాన్ బంధుః॥

Though not of your kin, a friend is your [truest] relation.

(See TELUGU No. 909.)

Many kinsfolk, few friends.

परोपि हितवान् बंधुर्बधुरप्यहितः परः ।

अहिंसी देहजी व्याधिर्हितमारण्यमौषधं ॥

పరోపి హితవాన్ బంధుర్బధురప్యహితః పరః ।

అహింసో దేహజో వ్యాధిర్హితమారణ్యమౌషధం॥

One interested in our welfare is a relative, though a stranger ; one injurious is a stranger, though a relative ; disease is hurtful, though born in our body ; medicine is beneficial, though produced in a forest.

* Rien ne se donne aussi libéralement que les conseils.

† Del giudizio ognun ne vende.

264. पक्षिवृक्षन्यायः ॥

పక్షివృక్షన్యాయః॥

Like a bird and a tree.

265. पापात्मनां पापशतेन किं वा ॥

పాపాత్మనాం పాపశతేన కిం వా॥

What of a hundred sins to sinners ?

गोमूत्रमात्रेण पयो विनष्टं तक्रस्य गोमूत्रशतेन किं वा ।

अत्यल्पपापैर्विपदशुचीनां पापात्मनां पापशतेन किं वा ॥

గోమూత్రమాత్రేణ పయో వినష్టం తక్రస్య గోమూత్రశతేన కిం వా ।

అత్యల్పపాపైర్విపదశుచీనాం పాపాత్మనాం పాపశతేన కిం వా॥

Milk is spoiled even by a little of cow's urine, what harm does a quantity of it do to buttermilk ? The pure are involved in trouble by the smallest sins, how will even a hundred sins affect those already sinners ?

(cf. Morton's *Bengali and Sanscrit Proverbs* 811.)

266. पिता च ऋणवाञ्छत्रुर्माता शत्रुरशीलिनी ।

भार्या रूपवती शत्रुः पुत्रश्शत्रुरपंडितः ॥

పితా చ ఋణవాఞ్ఞత్రుర్మాతా శత్రురశీలిని ।

భార్యా రూపవతీ శత్రుః పుత్రశ్శత్రురపండితః॥

A father in debt is an enemy [to his son]; a mother of bad conduct is an enemy [to her son]; a beautiful wife is an enemy [to her husband]; an unlearned son is an enemy [to his parents].

267. पिहदुःखं तु षण्मासं माहदुःखं तु वत्सरः ।

भार्यादुःखं पुनर्भार्या पुत्रदुःखं निरंतरं ॥

పిత్తదుఃఖం తు షణ్మాసం మాతృదుఃఖం తు వత్సరః ।

భార్యాదుఃఖం పునర్భార్యా పుత్రదుఃఖం నిరంతరం॥

Sorrow for [the loss of] a father [lasts] six months ; sorrow for a mother, a year ; sorrow for a wife until a second wife [comes] ; sorrow for a son, for ever.

268. पिशाचानां पिशाचभाषवैवोच्चरं देयं ॥

పిశాచానాం పిశాచభాషయైవోచ్చరం దేయం॥

Devils should be answered in devils' language.

269. पुमान् दुष्कीर्तिसंयुक्तो जीवन्नपि मृतीपमः ॥

పుమాన్ దుష్కీర్తిసంయుక్తో జీవన్నపి మృతోపమః॥

A man of evil repute is, though living, as one dead.

270. पुरुषाणामभावेन सर्वा नार्यः पतिव्रताः ॥

పురుషాణామభావేన సర్వా నార్యః పతివ్రతాః॥

In the absence of men, all women are chaste.

271. पुस्तकं वनिता वित्तं परहस्तगतं गतं ।

अथवा पुनरायाति जीर्णं भ्रष्टा च खंडशः ॥

పుస్తకం వనితా విత్తం పరహస్తగతం గతం॥

అథవా పునరాయాతి జీర్ణం భ్రష్టా చ ఖండశః॥

A book, a woman, or money, when gone into the hand of another, is gone [indeed]; or it returns worn out, corrupted, or by bits.

272. पुस्तकेषु च या विद्या परहस्ते च यद्वनं ।

समये तु परिप्राप्ते न सा विद्या न तद्वनं ॥

పుస్తకేషు చ యా విద్యా పరహస్తే చ యద్దనం॥

సమయే తు పరిప్రాప్తే న సా విద్యా న తద్దనం॥

Learning, in the book, is not learning, and money in the hand of another is not money when the time [of need] arises.

273. पृष्ठताडनाद्वీतभंगः ॥

పృష్ఠతాడనాద్వీతభంగః॥

Falling out of the teeth by a stroke on the back.

274. प्रथमकबले मक्षिकापातः ॥

ప్రథమకబలే మక్షికాపాతః॥

Fall of a fly into the first morsel [of food].

Said of an obstruction at the very commencement of an undertaking.

275. प्रयोजनमनुद्दिश्य न मंदोपि प्रवर्तते ॥

ప్రయోజనమనుద్దిశ్య న మందోపి ప్రవర్తతే॥

Without an object in view, not even a fool undertakes [a business.]

276. प्रवृत्तिभावच्छिन्नं प्रति कृतिसाध्यताज्ञानं कारणं ॥

ప్రవృత్తిత్వవచ్చిన్నం ప్రతి కృతీసాధ్యతాజ్ఞానం కారణం॥

Knowledge of the possibility of the act is an inseparable motive to perseverance.

277. प्रक्षाळनाद्धि पंकस्य दूरादस्पर्शनं वरं ॥

ప్రక్షాళనాద్ధి పంకస్య దూరాదస్పర్శనం వరం॥

Keeping away from the mire is better than washing it off

278. प्राणमेव परित्यज्य मानमेवाभिरक्षतु ।

अनित्यी भवति प्राणी मान आचंद्रतारकं ॥

ప్రాణమేవ పరిత్యజ్య మానమేవాభిరక్షతు ।

అనిత్యో భవతి ప్రాణో మాన ఆచంద్రతారకం॥

Even at the cost of his life, one should preserve his honor ;
life is transient, honor is as lasting as the moon and
stars.

279. प्राप्नकाली न जीवति ॥

ప్రాప్తకాలో న జీవతి॥

He whose time has come, lives not.

नाकाले म्रियते कश्चिद्विद्वश्चरश्चैरपि ।

स्पृष्टः कुशाग्रमात्रेण प्राप्नकाली न जीवति ॥

నాకాలే మ్రియతే కశ్చిద్విద్ధశ్చరశ్చైరపి ।

స్పృష్టః కుశాగ్రమాత్రేణ ప్రాప్తకాలో న జీవతి॥

No one dies before his time even though pierced by hundreds of arrows ; touched merely by a blade of grass, he lives not, whose time has come.

280. प्रायो गच्छति यत्र दैवहतकस्तत्रैव यांत्यापदः ॥

ప్రామో గచ్ఛతి యత్ర దైవహతకస్తత్రైవ యాంత్యాపదః॥

Wherever the fate-stricken goes, there calamities generally go also.

खल्वाटो दिवसेश्वरस्य किरणैस्सन्तापिते मस्तके ।

गच्छन् देशमनातपं द्रुतगतिस्तालस्य मूलं गतः ॥

तत्राप्येकमहाफलेन पतता भग्नं मशब्दं शिरः ।

प्रायी गच्छति यत्र दैवहतकस्तत्रैव यान्त्यापदः ॥

ఖల్వాటో దివసేశ్వరస్య కిరణైస్సంతాపితే మస్తకే ।

గచ్ఛన్ దేశమనాతపం ద్రుతగతిస్తాలస్య మూలం గతః॥

తత్రాప్యేకమహాఫలేన పతతా భగ్నం మశబ్దం శిరః ।

ప్రామో గచ్ఛతి యత్ర దైవహతకస్తత్రైవ యాంత్యాపదః॥

When a bald headed man having had his head scorched by the rays of the sun, seeking a cool place, went quickly under a palmyra tree, there by the falling of a large fruit his head was broken with a noise ' Wherever the fate-stricken goes, there calamities generally go also.

బ.

281. बकः परमधार्मिकः

బకః పరమధార్మికః॥

The crane is very virtuous !

Ironically “ applied to one of outward decency and pretence of virtue, but inwardly aiming at injury to others.” (Morton, 832.)

शनैः शनैः लिपेत्यादौ प्राणिनां वधशंकया ।

పశ్య లక్ష్మణ పంపాయాం బకః పరమధార్మికః ॥

శనైః శనైః క్షిపేత్పాదౌ ప్రాణినాం వధశంకయా ।

పశ్య లక్ష్మణ పంపాయాం బకః పరమధార్మికః॥

Behold, Lakshmana ! for fear of destroying life it places its feet softly in the Pampa lake, the crane is very virtuous !

282. बकध्यानं ॥

బకధ్యానం॥

A crane's meditation.

Cranes appear to be meditating when they are ready to pounce on the fish.

Hypocrisy.

283. वङ्गमूलस्य मूलं हि महदैरतरो स्त्रियः ॥

బద్ధమూలస్య మూలం హి మహదైరతరో స్త్రీయః॥

Women are the great root of the firmly-rooted tree of enmity.

Women and dogs set men together by the ears.

A woman's vengeance knows no bounds. (German.)*

284. బలవంతం చికిత్సయేత్ ॥

బలవంతం చికిత్సయేత్ ॥

The strongest should be cured.

उपस्थिते बलविधे रोगे पित्तादि दोषजे ।

हीनाहितकरं त्यक्त्वा बलवंतं चिकित्सयेत् ॥

ఉపస్థితే బలవిధే రోగే పిత్తాది దోషజే ।

హీనాహితకరం త్యక్త్వా బలవంతం చికిత్సయేత్ ॥

When there are divers diseases sprung from bile and the like, the strongest (most dangerous) should be cured, leaving alone those less injurious.

285. बिंदुस्सिंधुस्सिंधुरयेकबिंदुः ॥

బిందుస్సింధుస్సింధురయేకబిందుః॥

A drop is as the ocean [to the good] ; the ocean is as a single drop [to the base].

Referring to recipients of charity.

286. बुद्धिर्यस्य बलं तस्य निर्वुद्धेस्तु कुतो बलं ॥

బుద్ధిర్యస్య బలం తస్య నిర్బుద్ధేస్తు కుతో బలం॥

He who is wise, is strong ; the foolish man has no strength.

बुद्धिर्यस्य बलं तस्य निर्वुद्धेस्तु कुतो बलं ॥

पश्य सिंहो मदोन्मत्तश्शशकेन निपातितः ॥

బుద్ధిర్యస్య బలం తస్య నిర్బుద్ధేస్తు కుతో బలం ।

పశ్య సింహో మదోన్మత్తశశకేన నిపాతితః॥

He who has wisdom, has strength ; how comes strength to him who has no wisdom ? Consider how the lion Madonmatta was drowned by the hare.

287. ब्रह्मज्ञानेन ब्राह्मणः ॥

బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణః॥

By the knowledge of Brahma, a Brahman.

Spiritual wisdom makes the Brahman.

మ.

288. भवेन्नदीनामुदकं प्रधानं ॥

భవేన్నదీనామదకం ప్రధానం॥

For rivers, water is the chief thing.

289. भक्षितेपि लग्ने न शान्तो व्याधिः ॥

భక్షితేపి లగ్ననే న శాంతో వ్యాధిః॥

Though an onion was eaten, the disease was not cured.

To eat onions is forbidden by the Hindu Law.

Said when an object has not been gained even though a considerable sacrifice was made to secure it.

290. भाग्यं फलति सर्वत्र न विद्या न च पौरुषं ॥

భాగ్యం ఫలతి సర్వత్ర న విద్యా న చ పౌరుషం॥

Fortune is fruitful everywhere, not learning nor human efforts.

समुद्रमंथने लेभे हरिर्लक्ष्मीं हरो विषं ।

भाग्यं फलति सर्वत्र न विद्या न च पौरुषं ॥

సముద్రమంథనే లేభే హరిర్లక్ష్మీం హరో విషం॥

భాగ్యం ఫలతి సర్వత్ర న విద్యా న చ పౌరుషం॥

At the churning of the ocean, Hari obtained Lakshmi and Hara, poison ; fortune is fruitful everywhere, not learning nor human efforts.

291. भाग्यानि पूर्वतपसा खलु संचितानि ।

काले फलन्ति पुरुषस्य यथैव वृक्षाः ॥

భాగ్యాని పూర్వతపసా ఖలు సంచితాని॥

కాలే ఫలన్తి పురుషస్య యథైవ వృక్షాః॥

Fortune, acquired by former penance, brings forth fruit to a man in [due] time, as do the trees.

292. भुक्त्वा राजवदासीत ॥

భుక్త్వా రాజవదాసీత॥

One should eat and sit like a king.

293. भुक्त्वा शतपदं गच्छेत् ॥

భుక్త్వా శతపదం గచ్ఛేత్॥

After eating, walk a hundred paces.

After eating, either stand, or walk a mile. (Latin.)*

After dinner sit a while, after supper walk a mile.

294. भुजंग एव जानीते भुजंगचरणं सखे ॥

భుజంగ ఏవ జానీతే భుజంగచరణం సఖే॥

O friend! the serpent only knows the serpent's feet.

(See TELUGU No. 1419.)

295. भूते पश्यन्ति बर्बराः ॥

భూతే పశ్యంతి బర్బరాః॥

Fools learn by the past.

राजा पश्यति कर्णाभ्यां धिया पश्यन्ति पंडिताः ।

पशुः पश्यति गंधेन भूते पश्यन्ति बर्बराः ॥

రాజా పశ్యతి కర్ణాభ్యాం ధియా పశ్యంతి పండితాః ।

పశుః పశ్యతి గంధేన భూతే పశ్యంతి బర్బరాః॥

A king perceives by his ears, the learned by their intellect ; a beast perceives by scent, and fools by the past.

Experience is the mistress of fools. (Latin.)†

Experience is a dear school, but fools learn in no other.

* Post epulas stabis vel passus mille meabis.

† Experientia stultorum magistra.

296. भृङ्गकीटन्यायः ॥

భృంగకీటన్యాయః॥

Like the bee and the worm.

The large black bee is said to hum round a worm until it makes it, like itself, a bee.—“ The similitude is used to point out the entire change produced in the mind of a pupil.” (Brown.)

297. भेकी वकवकायते ॥

భేకో బకబకాయతే॥

A frog croaks.

दियं चूतफलं प्राप्य न गर्वं याति कीकिलः ।

पीत्वा कर्दमपानीयं भेकी वकवकायते ॥

దివ్యం చూతఫలం ప్రాప్య న గర్వం యాతి కోకిలః ।

పీత్వా కర్దమపానీయం భేకో బకబకాయతే॥

The cuckoo feels no pride in the possession of a delicious mango ; a frog is set a croaking by a gulp of muddy water.

298. भ्रमरकीटन्यायः ॥

భ్రమరకీటన్యాయః॥

Like the bee and the worm.

(See No. 296.)

म.

299. मत्तकुंजरसंघातं भिनत्येकीपि केसरी ॥

మత్తకుంజరసంఘాతం భినత్త్యేకోపి కేసరీ॥

Even a single lion tears to pieces a herd of mad elephants.

300. मध्ये तिष्ठति माधवः ॥

మధ్యే తిష్ఠతి మాధవః॥

Mādhava stands in the middle.

When two persons salute each other, it is as pleasing to Vishnu as if he were himself worshipped by them both.

301. मन एव मनुष्याणां कारणं बंधमोक्षयोः ॥

మన ఏవ మనుష్యేణాం కారణం బంధమోక్షయోః॥

The mind of men is the cause of bondage and release.

It depends upon man himself to obtain final beatitude and release from mundane existence.

302. मनस्येकं वचस्येकं कर्मण्येकं महात्मनां ।

मनस्यन्यद्वचस्यन्यत्कर्मण्यन्यदुरात्मनां ॥

మనస్యేకం వచస్యేకం కర్మణ్యేకం మహాత్మనాం ।

మనస్యన్యద్వచస్యన్యత్కర్మణ్యన్యదూరాత్మనాం॥

At heart, in word, and in deed the good are one; in the wicked, heart differs from word and word from deed.

303. मरणांतानि वैराणि ॥

మరణాంతాని వైరాణి॥

Enmities end with death.

304. मर्कटकिशोरन्यायः ॥

మర్కటకిశోరన్యాయః॥

The monkey and its cub.

As the cub clings to its mother, so man seeks divine aid, and clings to his God.—The doctrine of the *Vadagalais*.

(See No. 313.)

305. मर्दनाद्గుणवर्धनं ॥

మర్దనాద్గుణవర్ధనం॥

Pounding improves the disposition.

दुर्जनं कांचनं भेरीं दुष्टस्त्रीं दुष्टवाहनं ।

इक्षुखंडान् तिलाञ्जूडान् मर्दयेद्గుणवृद्धये ॥

దుర్జనం కాంచనం భేరిం దుష్టస్త్రీం దుష్టవాహనం ।

ఇక్షుఖండాన్ తిలాఞ్జూడాన్ మర్దయేద్గుణవృద్ధయే॥

A bad man, gold, a drum, a bad woman, a bad horse, stalks of sugar cane, sesamum seed, and Śūdras should be beaten to improve their qualities.

A spaniel, a woman and a walnut tree,

The more they be beaten, the better they be.

306. महागजाः पलायन्ते मशकानां तु का गतिः ॥

మహాగజాః పలాయంతే మశకానాం తు కా గతిః॥

When huge elephants run away, what hope is there for mosquitos ?

307. महाजनो येन गतस्स पंथाः ॥

మహాజనో యేన గతస్స పంథాః॥

That is the road which is trodden by the great.

वेदा विभिन्नाः स्मृतयो विभिन्ना तथा मुनीनां मतयो विभिन्नाः ।

धर्मस्य तत्वं निहितं गुहायां महाजनो येन गतस्स पंथाः ॥

వేదా విభిన్నాః స్మృతయో విభిన్నా తథా మునీనాం మతయో విభిన్నాః ।

ధర్మస్య తత్వం నిహితం గుహయాం మహాజనో యేన గతస్స పంథాః॥

The Vedas are divided, the Smritis are divided, so are Munis' minds divided ; the reality of virtue is placed in a cave—that is the road which is trodden by the great.

308. मच्छिका मारुतो वेश्या याचको मूषकस्तथा ।

ग्रामणीर्गणकश्चैव सप्तैते परबाधकाः ॥

మచ్ఛికా మారుతో వేశ్యా యాచకో మూషకస్తథా ।

గ్రామణీర్గణకశ్చైవ సప్తేతే పరబాధకాః॥

A fly, the wind, a harlot, a beggar, a rat, the head of the village, and the village accountant—these seven are annoying to others.

309. मांसं मांसेन वर्धते ॥

మాంసం మాంసేన వర్ధతే॥

Flesh is increased by flesh.

i. e. by eating it.

310. मातापुत्रविरोधाय हिरण्णाय नमो नमः ॥

మాతాపుత్రవిరోధాయ హిరణ్మయ నమో నమః॥

Salutation, salutation to the gold [which caused] enmity between the mother and the son.

The story runs as follows : A man found, while ploughing, a pot of money. His mother perceiving this from a distance, determined to kill her son and mixed poison with his food ; the son noticing that his mother had seen the treasure and fearing that he would be made to divide it with his brothers, killed her with a blow of the yoke and soon afterwards himself died of the poison. The goddess of money then invited a Brahman, who was in a neighbouring tree, plucking leaves for platters, and had seen all that had happened, to appropriate the treasure, but he declined to have anything to do with it.

311. मातृहीनशिशुजीवनं वृथा कांतहीननवयौवनं तथा ।

శాంతిహీనతపఃః ఫలం వృథా తిత్తిణిరసవిహీనభోజనం ॥

మాతృహీనశిశుజీవనం వృథా కాంతహీననవయౌవనం తథా।

శాంతిహీనతపఃః ఫలం వృథా తిత్తిణీరసవిహీనభోజనం॥

Vain is the life of a motherless child, so is the prime [of a woman] without a husband ; penance without quietism is fruitless, so is food without tamarind juice.

(See No. 87—also TELUGU No. 1023.)

312. मानं धर्मो हतो हरेत् ॥

మానం ధర్మో హతో హరేత్ ॥

Virtue lost, takes away honor.

313. मार्जालकिशोरन्यायः ॥

మార్జాలకిశోరన్యాయః॥

Like the cat and her kitten.

The stronger carrying and protecting the weaker ; used to illustrate the free grace of God.—The doctrine of the *Tengalais*.

(See No. 804)

314. मार्जालाभ्यञ्जनं ॥

మార్జాలాభ్యంజనం॥

Anointing a cat.

If oil be put on a cat's head, it is said she will scratch herself to death in a week.

Injuring another by indirect means.

315. मुखं पद्मदलाकारं वचश्चन्दनशीतलं ।

हृत्कर्तरीसमं चातिविनयो धूर्तलक्षणं ॥

ముఖం పద్మదలాకారం వచశ్చందనశీతలం।

హృత్కర్తరీసమం చాతివినయో ధూర్తలక్షణం॥

A face shaped like the petals of the lotus, a voice as cool [pleasing] as sandal, a heart like a pair of scissors, and excessive humility—these are the signs of a rogue.

316. मुखे मुखे सरस्वती ॥

ముఖే ముఖే సరస్వతీ॥

Sarasvatî is in every mouth.

i. e. all have the power of speech.

317. मुनीनां च मतिभ्रमः ॥

మునీనాం చ మతిభ్రమః॥

The minds of Munis are [sometimes] confused.

जिह्वा टलति धीरस्य पाददृलति हस्तिनः ।

भीमस्यापि रणे भङ्गो मुनीनां च मतिभ्रमः ॥

జిహ్వ టలతి ధీరస్య పాదదృలతి హస్తినః।

భీమస్యాపి రణే భంగో మునీనాం చ మతిభ్రమః॥

The tongue of the brave, [sometimes] falters; the foot of the elephant shakes; Bhîma even is discomfited; and the minds of Munis are confused.

318. मुरारेऽस्त्वतीयः पंथाः ॥

మూరారేస్తృతీయః పంథాః॥

Murâri's is the third way.

The poet Murâri's style differs both from that of Kalidâsa and that of Bhavabhûti.

319. मुसलः किसलायते ॥

ముసలః కిసలాయతే॥

The rice pounder sprouts.

(See TELUGU No. 1857.)

320. मूर्खश्च पुत्रो विधवा च कन्या ॥

మూర్ఖశ్చ పుత్రో విధవా చ కన్యా॥

A stubborn son, a widowed daughter.

కుగ్రామవాసః కుజనయ్య సేవా కుభోజనం క్రోధముఖీ చ భార్యా ।

మూర్ఖశ్చ పుత్రో విధవా చ కన్యా వినాగ్నినా సందహతే శరీరం ॥

కుగ్రామవాసః కుజనయ్య సేవా కుభోజనం క్రోధముఖీ చ భార్యా ।

మూర్ఖశ్చ పుత్రో విధవా చ కన్యా వినాగ్నినా సందహతే శరీరం॥

Residence in a hamlet, service under a low fellow, coarse food, an ill-tempered wife, a stubborn son, and a widowed virgin [daughter] burn the body without fire.

321. मूर्खस्य नास्त्यौषधं ॥

మూర్ఖస్య నాస్త్యౌషధం॥

There is no cure for the headstrong.

शक्यो वारयितुं जलेन ऊतभुंक् कुत्रेण वर्षातपौ ।

नागेंद्री निशिताकुशेन समदी दंडेन गीगर्दभौ ॥

व्याधिर्भेषजसंग्रहैश्च विविधैर्मंत्रप्रयोगैर्विषं ।

सर्वस्यौषधमस्ति शास्त्रविहितं मूर्खस्य नास्त्यौषधं ॥

శక్యో వారయితుం జలేన హుతభుక్ కుత్రేణ వర్షాతపౌ ।

నాగేంద్రీ నిశితాకుశేన సమదీ దండేన గీగర్దభౌ ॥

వ్యాధిర్భేషజసంగ్రహైశ్చ వివిధైర్మంత్రప్రయోగైర్విషం ।

సర్వస్యౌషధమస్తి శాస్త్ర విహితం మూర్ఖస్య నాస్త్యౌషధం॥

It is possible to stop fire with water, rain and heat with an umbrella, a must elephant with a sharp hook, a bull or ass with a stick, a disease with medicines, and venom by the use of various spells; for every thing there is a remedy provided in the Śāstras—but there is no cure for the headstrong.

322. मूर्खस्य मूर्खी गतिः ॥

మూర్ఖస్య మూర్ఖో గతిః॥

A fool's refuge is a fool.

323. मूर्खेण किं भाषणं ॥

మూర్ఖేణ కిం భాషణం॥

What speech with a fool ?

"Talk not much with a fool, and go not to him who hath no understanding." Ecclesiasticus, xxii. 13.

324. मृत्पिंड एको बज्रभांडरूपस्मुवर्णमेकं बज्रभूषणात्मा ।

गोक्षीरमेकं बज्रधेनुजातमेकः परात्मा बज्रदेहवती ॥

మృత్పిండ ఏకో బజ్రభాండరూపస్సువర్ణమేకం బజ్రభూషణాత్మా ।
గోక్షీరమేకం బజ్రధేనుజాతమేకః పరాత్మా బజ్రదేహవతీ॥

One lump of clay [is moulded] into vessels of many forms,
one gold [is made] into ornaments of many shapes ; [all]
cow-milk is one though yielded by many cows ; so the
one Supreme soul resides in many bodies.

325. मृत्युर्वै प्राणिनां ध्रुवं ॥

మృత్యుర్వై ప్రాణినాం ధ్రువం॥

Death is certain to all living creatures

(See Nos. 120, 214.)

Man is a bubble. (Greek.)*

326. मौनं सर्वार्थसाधकं ॥

మౌనం సర్వార్థసాధకం॥

Silence gains all objects.

Silence is wisdom, when speaking is folly.

Who speaks, sows ; who keeps silence, reaps. (Italian.)†

* Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος.

† Chi parla semina, chi tace raccoglie.

327. मौनमधीगीकारः ॥

మానమధ్యంగీకారః॥

Silence is half consent.

Silence is consent.

Who keeps silence, consents. (Italian.)*

He who says nothing, consents. (French.)†

328. मौनेन कलहो नास्ति नास्ति जागरतो भयं ॥

మానేన కలహో నాస్తి నాస్తి జాగరతో భయం॥

By silence there is no quarrel, by vigilance there is no fear.

By silence all occasion of strife is avoided, and by vigilance is removed all cause of sudden fear.

Silence seldom doth harm.

Silence is wisdom, and gets friends.

య.

329. यतो धर्मस्ततो जयः ॥

యతో ధర్మస్తతో జయః॥

Where there is justice, there is victory.

जयोस्तु पांडुपुत्राणां येषां पक्षे जनार्दनः ।

यतः कृष्णस्ततो धर्मो यतो धर्मस्ततो जयः ॥

జయోస్తు పాండుపుత్రాణాం యేహం పక్షే జనార్దనః।

యతః కృష్ణస్తతో ధర్మో యతో ధర్మస్తతో జయః।

Success be to sons of Pāṇḍu, on whose side is Janārdana ; where Krishna is, there is justice ; where justice is, there is victory.

330. यत्र तिष्ठति धर्मात्मा तत्र देवोपि तिष्ठति ॥

యత్ర తిష్ఠతి ధర్మాత్మా తత్ర దేవోపి తిష్ఠతి॥

Where there is a virtuous man, there also is God.

God helps the good.

* Chi tace, acconsente.

† Qui ne dit mot, consent.

331. यत्र धर्मो ह्यधर्मेण सत्यं यत्रानृतेन च ।

हन्यते प्रेक्षमाणस्तु हतास्तत्र सभासदः ॥

యత్ర ధర్మో హ్యధర్మేణ సత్యం యత్రాన్యతేన చ ।
హన్యతే ప్రేక్షమాణాస్తు హతాస్తత్ర సభాసదః ॥

Where virtue is destroyed by vice, and truth by falsehood,
there the courtiers who witness it become themselves
depraved.

332. यत्र धूमस्तत्र वह्निः ॥

యత్ర ధూమస్తత్ర వహ్నిః ॥

Where smoke, there fire.

Where there's smoke, there's fire.

No smoke without some fire.

Where there is no fire, no smoke rises. (Portuguese.)*

333. यथा पिता तथा पुत्रः ॥

యథా పితా తథా పుత్రః ॥

As the father, so the son.

(See TELUGU No. 176.)

334. यथा बीजं तथांकुरः ॥

యథా బీజం తథాంకురః ॥

As the seed, so the sprout.

(See TELUGU No. 1977.)

Bad crow, bad egg. (Greek.)†

335. यथा राजा तथा प्रजाः ॥

యథా రాజా తథా ప్రజాః ॥

As the king, so the people.

Like king, like people. (Latin.)‡

* Onde fogo não ha, fumo não se levanta.

† Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν.

‡ Qualis rex, talis grex.

336. यथार्थवादी लोकविरोधी ॥

యథార్థవాదీ లోకవిరోధీ॥

A speaker of truth is the world's enemy.

(See TELUGU No. 320, &c.)

337. यथेच्छं विहर वृषभराज ॥

యథేచ్ఛం విహర వృషభరాజ॥

O king of bulls, roam freely at your will.

(See No. 99.)

A phrase used when liberating a bull in obsequial ceremonies. "The sacrifice of a cow or calf formed part of the ancient Śrāddha. It then became typical, or a bull was turned loose, instead of being slaughtered." (Wilson's note on Vishnu-purāṇa, Book 111, Chap. 15.)

338. यदि किञ्चिद्वरे दोषः किं धनेन कुलेन किं ॥

యది కించిద్వరే దోషః కిం ధనేన కులేన కిం॥

If there be a defect in the son-in-law, what is wealth and what is birth?

आदौ तातो वरं पश्येत् ततो वित्तं ततः कुलं ।

यदि किञ्चिद्वरे दोषः किं धनेन कुलेन किं ॥

ఆదౌ తాతో వరం పశ్యేత్ తతో విత్తం తతః కులం॥

యది కించిద్వరే దోషః కిం ధనేన కులేన కిం॥

A father should first look to [the person of] his son-in-law, then to his wealth and then to his family ; if there be any defect in the son-in-law, what is wealth and what is birth?

339. यदि हृदयमशुद्धं तस्य सर्वं विरुद्धं ॥

యది హృదయమశుద్ధం తస్య సర్వం విరుద్ధం॥

If the heart be impure, all [the actions] will be wrong.

This can also be rendered " If a man's heart be impure, all things will appear opposed to him."

340. यद्गतं तद्गतं गतं ॥

యద్గతం తద్గతం గతం॥

What is gone, is gone, gone.

(See TELUGU Nos. 2000, 2162.)

341. यद्दिनं तद्दिनं नास्ति तद्दिनं दुर्दिनं मम ॥

యద్దినం తద్దినం నాస్తి తద్దినం దుర్దినం మమ॥

What day is not a "That-day", that day is a bad day for me.

(For *Taddina* [lit. "that day"] see TELUGU No. 271.)

Said by a poor Brahman who lived by attending obsequial ceremonies (*Śrāddha*.)

342. यद्विधేर्मनसि स्थितं ॥

యద్విధేర్మనసి స్థితం॥

As Fate wills it.

కరోతు నామ నోతిజ్ఞో యవసాయమితస్తతః ।

ఫలం పునస్తదేవాస్య యద్విధేర్మనసి స్థితం ॥

కరోతు నామ నీతిజ్ఞో వ్యవసాయమితస్తతః ।

ఫలం పునస్తదేవాస్య యద్విధేర్మనసి స్థితం॥

Let a politic man certainly attempt this and that, but the fruit shall be as Fate wills it.

" *There's a divinity that shapes our ends,*

Rough-hew them how we will." Shakespeare.

343. यमस्य करुणा नास्ति तस्माज्जायत जायत ॥

యమస్య కరుణా నాస్తి తస్మాజ్జాయత జాయత॥

Yama has no mercy, be careful therefore, be careful!

Yama is the god of death, " the deity of *Naraka* or hell : he corresponds with the Grecian god Pluto and the judge of hell Minos, and in Hindu mythology is often identified with Death and Time." (Wilson.)

344. यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञा शास्त्रं तस्य करोति किं ॥

యస్య నాస్తి స్వయం ప్రజ్ఞా శాస్త్రం తస్య కరోతి కిం॥

Who has no sense of his own, what will the Śāstra do for him?

यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञा शास्त्रं तस्य करोति किं ।

लोचनाभ्यां विहीनस्य दर्पणः किं करिष्यति ॥

యస్య నాస్తి స్వయం ప్రజ్ఞా శాస్త్రం తస్య కరోతి కిం ।

లోచనాభ్యాం విహీనస్య దర్పణః కిం కరిష్యతి॥

What will the Śāstra do for him who has no sense of his own? what will a mirror do for him who has lost his eyes?

What has a blind man to do with a mirror? (Greek.)*

345. यस्यास्ति वित्तं स नरः कुलीनस्संपंडितस्सश्रुतवान् विधिज्ञः ।

स एव वक्ता स च दर्शनीयः सर्वे गुणाः कांचनमाश्रयति ॥

యస్యాస్తి విత్తం స నరః కులీనస్సపండితస్సశ్రుతవాన్ విధిజ్ఞః ।

స ఏవ వక్తా స చ దర్శనీయః సర్వే గుణాః కాంచనమాశ్రయంతి॥

Who has wealth, that man is of high birth, he is learned, he is a hearer [of the Vedas], he has a knowledge of the precepts, he is eloquent, he is handsome—all qualities follow gold.

Ironical.

Money makes the man.

Money is the god of the world.

All things are obedient to money. (Latin.)†

346. यस्मिन् जीवति जीवंति बहवस्स तु जीवति ॥

యస్మిన్ జీవతి జీవంతి బహవస్స తు జీవతి॥

He [truly] lives by whom many live.

He lives a worthy life who supports many lives besides his own.

* Τὸ τεύχεον καὶ κατόπτηρον.

† Pecuniae obediunt omnia.

47. यस्मिन् देशे यदाचारः पारंपर्यो विधीयते ॥

యస్మిన్ దేశే యదాచారః పారంపర్యో విధీయతే॥

In every country, that custom prevails which has come down from generation to generation.

न दोषो मगधे मद्ये चान्नयोनौ कलिंगके ।

ओद्रे भ्रातृवधूभोगे गौडे मत्स्यस्य भोजने ॥

दुहितुर्मातुलस्यापि विवाहे द్రావిडे तथा ।

यस्मिन् देशे यदाचारः पारंपर्यो विधीयते ॥

న దోషో మగధే మద్యే చాన్నయోనౌ కలింగకే ।

ఓద్రే భ్రాతృవధూభోగే గౌడే మత్స్యస్య భోజనే॥

దుహితుర్మాతలస్యాపి వివాహే ద్రావిడే తథా ।

యస్మిన్ దేశే యదాచారః పారంపర్యో విధీయతే॥

In Magadha, there is no crime in [drinking] liquor; in Kalinga, in [drinking] arrack; in Orissa, in co-habitation with a brother's wife; in Gauda, in eating fish; in Drāvida, in marrying a maternal uncle's daughter:—that custom obtains in every country, which has been handed down from generation to generation.

Every country has its custom. (Spanish.)*

So many countries, so many customs. (French.)†

Every land its own custom, every wheel its own spindle. (Portuguese.)‡

48. यादृशः पुरुषस्यात्मा तादृशं संप्रभाषते ॥

యాదృశః పురుషస్యాత్మ తాదృశం సంప్రభాషతే॥

As a man's heart is, so does he speak.

As the life is, so will be the language. (Greek.)§

*En cada tierra su uso.

† Tant de pays, tant de guises.

‡ Cada terra com seu uso, cada roca com seu fuso.

§ Ὅτις ὁ βίος, τοῖος ὁ λόγος.

349. యాదృశీ భావనా యస్య సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ ॥

యాదృశీ భావనా యస్య సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ॥

As is the perception, so is the fulfilment.

Success depends upon faith.

దేవే తీర్థే ద్విజే మంత్రే దైవజ్ఞే భేషజే గురౌ ।

యాదృశీ భావనా యస్య సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ ॥

దైవే తీర్థే ద్విజే మంత్రే దైవజ్ఞే భేషజే గురౌ ।

యాదృశీ భావనా యస్య సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ॥

In God, in pilgrimage, in a Brahman, in medicine and in a Guru, as is the perception, so is the fulfilment.

350. యాదృశీ మాతా తాదృశీ పుత్రీ ॥

యాదృశీ మాతా తాదృశీ పుత్రీ॥

Like mother, like daughter.

(See TELUGU No. 1019.)

351. యావజ్జీవం హోష్యామి ॥

యావజ్జీవం హోష్యామి॥

I shall make offerings all my life.

352. యావన్ముఖగతం పిండం తావన్మధురభాషణం ॥

యావన్ముఖగతం పిండం తావన్మధురభాషణం॥

As long as there is food in the mouth, so long will the words be sweet.

(See TELUGU No. 399.)

353. యుక్తియుక్తం వచో గ్రాహ్యం బాలాదపి శుకాదపి ॥

యుక్తియుక్తం వచో గ్రాహ్యం బాలాదపి శుకాదపి॥

A reasonable word should be received even from a child or a parrot.

354. యుగ్మాకం బదరీమూలమమ్మాకం బదరీతరుః ।

బాదరాయణసంబంధో య్యం య్యం వయం వయం ॥

యుగ్మాకం బదరీమూలమమ్మాకం బదరీతరుః ।

బాదరాయణసంబంధో య్యం య్యం వయం వయం॥

Yours is the jujube root, mine is the jujube tree; ours is a jujube relationship—You are you, I am I.

Said by one who had pretended to be a relation.—*Badarî* is the *Zizyphus Jujuba*.

355. येन केन प्रकारेण प्रसिद्धः पुरुषो भव ॥

యేన కేన ప్రకారేణ ప్రసిద్ధః పురుషో భవ॥

In some way or other, become a famous man.

356. येषामन्या गतिर्नास्ति तेषां वाराणसी गतिः ॥

యేషామన్యా గతిర్నాస్తి తేషాం వారాణసీ గతిః॥

For those who have no other resource, Vârâṇasî (Benares) is a refuge.

(See TELUGU No. 2680.)

मातापितृपरित्यक्ता ये त्यक्ता निजबंधुभिः ।

येषामन्या गतिर्नास्ति तेषां वाराणसी गतिः ॥

మాతాపితృపరిత్యక్తా యే త్యక్తా నిజబంధుభిః।

యేషామన్యా గతిర్నాస్తి తేషాం వారాణసీ గతిః॥

For such as are forsaken by their parents and relatives, and have no other resource, Benares is a refuge.

357. योग्यं योग्येन युज्यते ॥

యోగ్యం యోగ్యేన యుజ్యతే॥

Like joins with like.

(See TELUGU No. 735, &c.)

भार्या मे नर्त्तकी चैयमहं च यवनाधमः ।

जामाता षड्भुक्श्चैव योग्यं योग्येन युज्यते ॥

భార్యా మే నర్తకీ చైయమహం చ యవనాధమః।

జామాతా షడ్భుక్చైవ యోగ్యం యోగ్యేన యుజ్యతే॥

This my wife is a dancing girl, and I am the lowest of Yavanas ; [so are] my son-in-law and wife's brother-in-law : like joins with like.

Like loves like. (Greek.)*

* Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον.

358. यो यस्य हृद्यो न हि तस्य दूरः ॥

యో యస్య హృద్యో న హి తస్య దూరః॥

What is dear to one's heart is not far off.

(See TELUGU No. 186.)

गिरौ कलापी गगने पयोदी लवांतरेकश्च जलेषु पद्मं ।

इंदुर्दिलचे कुमुदस्य बंधुर्यायस्य हृद्यो न हि तस्य दूरः ॥

గిరౌ కలాపీ గగనే పయోదీ లవాంతరేకశ్చ జలేషు పద్మం ।

ఇందుర్ద్వీలక్షే కుముదస్య బంధుర్యాయస్య హృద్యో న హి తస్య దూరః॥

The peacock is in the mountain and the clouds in the sky; at the distance of a hundred thousand yojanas is the sun, and the lotus is in the water; two hundred thousand yojanas away is the moon from its friend, the lily—what is dear to one's heart is not far off.

Kumuda is the white esculent water lily (*Nymphaea esculenta*) which expands its petals during the night.

ర.

359. राजवत्पंचवर्षाणि दशवर्षाणि दासवत् ।

प्राप्ते तु षोडशे वर्षे पुत्रं मित्रवदाचरेत् ॥

రాజవత్పంచవర్షాణి దశవర్షాణి దాసవత్ ।

ప్రాప్తే తు షోడశే వర్షే పుత్రం మిత్రవదాచరేత్ ॥

A son should be treated as a prince for five years, as a slave for ten years, and in his sixteenth year, as a friend.

360. राजा मत्तः शिशुश्चैव प्रमादी धनगर्वितः ।

अप्राप्यमपि वाङ्मति किं पुनर्लभ्यतेपि यत् ॥

రాజా మత్తః శిశుశ్చైవ ప్రమాదీ ధనగర్వితః ।

అప్రాప్యమపి వాంఛంతి కిం పునర్లభ్యతేపి యత్ ॥

A king, a drunken man, a child, a madman, a purse proud man desire what is not obtainable—how much more that which can be had?

361. राजा राष्ट्रकृतं पापं राजपापं पुरोहितः ।

भर्ता च स्त्रीकृतं पापं शिष्यपापं गुरुर्व्रजेत् ॥

రాజా రాష్ట్ర కృతం పాపం రాజపాపం పురోహితః ।

భర్తా చ స్త్రీ కృతం పాపం శిష్యపాపం గురుర్వ్రజేత్ ॥

The king must answer for his country's sin; the priest for the king's sin; the husband for the wife's sin, and the Gurn for the disciple's sin.

362. राजन् कनकवर्षाणि त्वयि सर्वत्र वर्षति ।

अभास्यकुत्रसंपन्ने मयि नायांति बिंदवः ॥

రాజన్ కనకవర్షాణి త్వయి సర్వత్ర వర్షతి ।

అభాస్యకుత్రసంపన్నే మయి నాయాంతి బిందవః ॥

O king! a rain of gold falls from thee in all places, but no drops reach me, covered with the umbrella of misfortune.

363. रामरावणयोर्युद्धं रामरावणयोरिव ॥

రామరావణయోర్యుద్ధం రామరావణయోరివ ॥

The battle between Râma and Râvaṇa is like that between Râma and Râvaṇa.

i. e., like nothing else—nothing can be compared to it.

गगनं गगनाकारं सागरस्सागरीपमः ।

रामरावणयोर्युद्धं रामरावणयोरिव ॥

గగనం గగనాకారం సాగరస్సాగరోపమః ।

రామరావణయోర్యుద్ధం రామరావణయోరివ ॥

The sky is like the sky, the ocean is like the ocean; the battle between Râma and Râvaṇa is like that between Râma and Râvaṇa.

364. रामाय स्वस्ति रावणाय स्वस्ति ॥

రామాయ స్వస్తి రావణాయ స్వస్తి॥

Blessings on Râma! Blessings on Râvana!

(See TELUGU No. 1853.)

Applied to keeping on good terms with both parties in a quarrel, and not espousing the cause of either.

365. रूपयौवनसंपन्ना विशुद्धकुलसंभवाः ।

विद्याहीना न शीमन्ते निर्गन्धा इव किंशुकाः ॥

రూపయౌవనసంపన్నా విశుద్ధకులసంభవాః।

విద్యాహీనా న శీమంతే నిర్గంధా ఇవ కింశుకాః॥

Though possessed of beauty and youth and sprung from a pure stock, the unlearned shine not, as the inodorous kinśuka flowers [are valueless].

Kinśuka is the *Butea frondosa*.

ల.

366. लघनं परमौषधं ॥

లంఘనం పరమాషధం॥

Fasting is the best medicine.

Feed sparingly, and defy the physician.

367. लज्जा स्त्रीभूषणं ॥

లజ్జా స్త్రీభూషణం॥

Modesty is the ornament of women.

" I will therefore that * * * women adorn themselves with shamefacedness." 1 Timothy, ii. 8, 9.

368. ललाटलिखिता रेखा परिमार्ष्टुं न शक्यते ॥

లలాటలిఖితా రేఖా పరిమార్ఘ్యం న శక్యతే॥

The line written on the forehead cannot be effaced.

(See TELUGU Nos. 1344, 1037.)

369. ललाटलेखा न पुनः प्रयाति ॥

లలాటలేఖా న పునః ప్రయాతి॥

The writing on the forehead will never fail.

(See TELUGU Nos. 2431, 2450.)

लब्धव्यमर्थं लभते मनुष्यो देवोपि तं वारयितुं न शक्तः ।

అతో న శోచామి న విస్మయో మే లలాటలేఖా న పునః ప్రయాతి॥

లబ్ధవ్యమర్థం లభతే మనుష్యో దేవోపి తం వారయితుం న శక్తః।

అతో న శోచామి న విస్మయో మే లలాటలేఖా న పునః ప్రయాతి॥

Man obtains what wealth he is to obtain, even God is not able to prevent it; hence I neither grieve nor am surprised—the writing on the forehead will never fail.

370. लोकी भिन्नरुचिः ॥

లోకో భిన్నరుచిః॥

The world is divided in tastes.

(See TELUGU No. 1016.)

व.

371. वचने की दरिद्रः ॥

వచనే కో దరిద్రః॥

Who is poor in speech ?

Good words cost nothing, but are worth much.

372. वसंतयौवना वृक्षाः पुरुषा धनयौवनाः ।

సౌభాగ్యయౌవనా నార్యో యువానో బుద్ధియౌవనాః ॥

వసంతయావనా వృక్షాః పురుషా ధనయావనాః।

సౌభాగ్యయావనా నార్యో యువానో బుద్ధియావనాః॥

The spring is the youth of trees, wealth is the youth of men, beauty is the youth of women, intelligence is the youth of the young.

373. वस्त्रेण वपुषा वाचा ॥

వస్త్రేణ వపుషా వాచా॥

By dress, by body, and by speech.

374. वाग्दीर्घेण हता वयं ॥

వాగ్దీర్ఘేణ హతా వయం॥

We are ruined by foolish speech.

(See TELUGU No. 1347.)

375. वाणिज्ये वसते लक्ष्मीः ॥

వాణిజ్యే వసతే లక్ష్మీః॥

Fortune dwells in trade.

వాणिజ్యే వసతే లక్ష్మీస్తదర్థం కృషికర్మణి ।

తదర్థం రాజసేవాయాం మిశ్రాయాం నైవ నైవ చ ॥

వాణిజ్యే వసతే లక్ష్మీస్తదర్థం కృషికర్మణి ।

తదర్థం రాజసేవాయాం భిక్షాయాం నైవ నైవ చ॥

Fortune dwells in trade ; she is half in agriculture, half of that in Government service, and not at all in begging.

376. वादभ्रष्टो वैद्यश्रेष्ठः ॥

వాదభ్రష్టో వైద్యశ్రేష్ఠః॥

A ruined alchymist [makes] a capital doctor.

377. विद्यया सह मर्तव्यं न चैनामूषरे वपेत् ॥

విద్యయా సహ మర్తవ్యం న చైనామూషరే వపేత్ ॥

One should die with his learning, not sow it in a barren soil.

Better that a man's learning should die with him than that it should be thrown away on the foolish.

378. विद्यानाशाय कल्याणं सर्वनाशाय शोभनं ॥

విద్యానాశాయ కల్యాణం సర్వనాశాయ శోభనం॥

Marriage is ruin to learning, and the consummation of marriage is ruin to everything.

379. विद्यारत्नं महाधनं ॥

విద్యారత్నం మహాధనం॥

The gem of learning is great wealth.

ज्ञातिभिर्वटनेनैव चौर्येणापि न नीयते ।

दानेनैव त्रयं याति विद्यारत्नं महाधनं ॥

జ్ఞాతిభిర్వంటనేనైన చౌర్యేణాపి న నీయతే ।

దానేనైన త్రియం యాతి విద్యారత్నం మహాధనం॥

The gem of learning is great wealth; it cannot be shared by cousins, nor lost by robbery, nor exhausted by liberality.

380. विद्यावान् धनवान् भवेत् ॥

విద్యావాన్ ధనవాన్ భవేత్॥

The possessor of learning becomes the possessor of wealth.

"Get learning with a great sum of money and get much gold by her." Ecclesiasticus li. 28.

381. विद्याविहीनः पशुः ॥

విద్యావిహీనః పశుః॥

One void of learning is a beast.

विद्या राजसु पूज्यते न हि धनं विद्याविहीनः पशुः ॥

విద్యా రాజసు పూజ్యతే న హి ధనం విద్యావిహీనః పశుః॥

Learning is honored by kings, not wealth; one void of learning is a beast.

382. విद्वానేవ విజానాతి విదజ్జనపరిశ్రమం ।

న हि वंध्या विजानाति गुर्वीं प्रसववेदनां ॥

విద్యానేవ విజానాతి విద్యజ్జనపరిశ్రమం ।

న హి వంధ్యా విజానాతి గుర్వీం ప్రసవవేదనాం ॥

The learned only know the labour of the learned, the barren woman knows not the great pains of childbirth.

(See TELUGU No. 807.)

383. विधिरहो बलवानिति मे मतिः ॥

విధిరహో బలవానితి మే మతిః॥

Lo! Fate is all powerful, that's my mind.

शशिदिवाकरयोर्ग्रहपीडनं गजभुजंगमयोरपि बंधनं ।

मतिमतां च विलोक्य दरिद्रतां विधिरहो बलवानिति मे मतिः॥

శశిదివాకరయోర్గ్రహపీడనం గజభుజంగమయోరపి బంధనం ।

మతిమతాం చ విలోక్య దరిద్రతాం విధిరహో బలవానితి మే మతిః॥

Seeing the seizure of the sun and the moon by Graha, the restraint [exercised] over elephants and serpents, and the poverty of the wise, lo ! I am of opinion that Fate is all powerful. (Bhartrihari.)

Graha is a name of Rāhu, the personified ascending node.

384. विधिविहितं बुद्धिरनुसरति ॥

విధివిహితం బుద్ధిరనుసరతి॥

Mind follows what Fate has decreed.

385. विनाशकाले विपरीतबुद्धिः ॥

వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః॥

In the time of calamity, the sense is perverted.

386. विपदस्मंतु नश्यद्यासु संस्मर्यते हरिः ॥

విపదస్మంతు నశ్యద్యాసు సంస్మర్యతే హరిః॥

Let misfortunes come upon us often, by which Hari (Vishnu) is remembered.

387. विपदि धैर्यमथाभ्युदये चमा सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ।
यशसि चाभिरतिर्यसनं श्रुतौ प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनां ॥

విపది ధైర్యమథాభ్యుదయే చమా సదసి వాక్పటుతా యుధి విక్రమః।
యశసి చాభిరతిర్యసనం శ్రుతౌ ప్రకృతిసిద్ధమిదం హి మహాత్మనాం॥

Fortitude in misfortune, forbearance in prosperity, eloquence in the assembly, valour in battle, eagerness in [seeking] fame, attention to the Vedas—these are natural to a great man.

388. विप्राणां ज्ञानतो ज्यैष्ठ्यं च त्रिधाणां तु वीर्यतः ।
वैश्यानां धान्यधनतश्శूद्राणामेव जन्मतः ॥

విప్రాణాం జ్ఞానతో జ్యైష్ఠ్యం త్రియాణాం తు వీర్యతః।
వైశ్యానాం ధాన్యధనతశ్శూద్రాణామేవ జన్మతః॥

Among Brahmans, seniority is [attained] by knowledge; among Kshatriyas, by valour; among Vaisyas, by corn and money; and only among Śūdras, by birth.

(See No. 163.)

389. विभूषणं मौनमपंडितानां ॥
విభూషణం మౌనమపండితానాం॥

Silence is the ornament of the ignorant.

(See No. 169.)

390. विषं सभा दरिद्रस्य वृद्धस्य तरुणी विषं ॥
విషం సభా దరిద్రస్య వృద్ధస్య తరుణీ విషం॥

An assembly is poison to a poor man; a young wife is poison to an old man.

(See TELUGU No. 1779.)

Poor men's words have little weight. (Greck.)*

A young wife is an old man's post-horse to the grave. (German.)*†

* Τὼν γὰρ πενήτων εἰσιν οἱ λόγοι κένοι.

† Jung Weib ist altem Mann, das Postpferd zum Grabe

391. విషకుంభం పయోముఖం ॥

విషకుంభం పయోముఖం॥

A vessel of poison, with a face of milk.

(See TELUGU No. 4, &c.)

పరోచే కార్యహంతారం ప్రత్యచే ప్రయవాదినం ।

వర్జయేత్తాదృశం మిత్రం విషకుంభం పయోముఖం ॥

పరోక్షే కార్యహంతారం ప్రత్యక్షే ప్రయవాదినం ।

వర్జయేత్తాదృశం మిత్రం విషకుంభం పయోముఖం॥

Such a friend as, like a vessel of poison with a face (i. e. covering) of milk, ruins [a man's] business behind his back and speaks soft words to his face, must be shunned.

392. విషక్రిమిన్యాయః ॥

విషక్రిమిన్యాయః॥

Like the worm living in poison.

393. విషవృక్షోపి సంవర్ధ్య స్వయం క్షేతుమసాంప్రతం ॥

విషవృక్షోపి సంవర్ధ్య స్వయం క్షేతుమసాంప్రతం॥

It is not right for one to cut down even a poisonous tree which he himself has reared.

దృతస్మదేత్యః ప్రాప్తశ్చోర్నేత ఎవార్హతి చయం ।

విషవృక్షోపి సంవర్ధ్య స్వయం క్షేతుమసాంప్రతం ॥

ఇతస్సదైత్యః ప్రాప్తశ్చోర్నేత ఏవార్హతి చయం ।

విషవృక్షోపి సంవర్ధ్య స్వయం క్షేతుమసాంప్రతం॥

Hence has the Daitya derived his prosperity and for this very reason he does not deserve destruction: it is not right for one to cut down even a poisonous tree which he himself has reared.

394. विषस्य विषमौषधं ॥

విషస్య విషమౌషధం॥

Poison is the remedy for poison.

दृष्टिं देहि पुनर्बाले हरिणायतलोचने ।

श्रूयते हि पुरा लोके विषस्य विषमौषधं ॥

దృష్టిం దేహి పునర్బాలే హరిణాయతలోచనే।

శ్రూయతే హి పురా లోకే విషస్య విషమౌషధం॥

Caste your sight, broad fawn-eyed damsel, once more [upon me]—have we not heard from the olden time that poison is the remedy for poison ?

Poison quells poison. (Italian.)

One nail drives out another.

395. विषादयमृतं ग्राह्यं बालादपि सुभाषितं ।

अमित्रादपि सदृत्तममेध्यादपि कांचनं ॥

విషాదయమృతం గ్రాహ్యం బాలాదపి సుభాషితం।

అమిత్రాదపి సదృత్తమమేధ్యాదపి కాంచనం॥

Nectar should be taken even out of poison; a well spoken word should be received even from a youth; rectitude should be acknowledged even in an enemy, and gold should be taken even out of filth.

396. वृथा वृष्टिस्समुद्रे च वृथा तप्ते तु भोजनं ।

वृथा धनपतौ दानं दरिद्रे यौवनं वृथा ॥

వృథా వృష్టిస్సముద్రే చ వృథా తప్తే తు భోజనం।

వృథా ధనపతౌ దానం దరిద్రే యౌవనం వృథా॥

Useless is rain to the sea, and useless is food to one satisfied; useless is a gift to a rich man, useless is youth to a poor man.

(cf. Böhlingk's *Indische Sprüche*, 2890, 5031.)

397. वृद्धा नारी पतिव्रता ॥

వృద్ధా నారీ పతివ్రతా॥

An old woman, a chaste wife.

398. वृद्धा वेश्या तपस्विनी ॥

వృద్ధా వేశ్యా తపస్వినీ॥

An old harlot, a female devotee.

अशक्तस्तस्करस्साधुः कुरूपा चेत्यतिव्रता ।

रोगी च देवताभक्ती वृद्धा वेश्या तपस्विनी ॥

అశక్తస్తస్కరస్సాధుః కురూపా చేత్పతివ్రతా ।

రోగీ చ దేవతాభక్తో వృద్ధా వేశ్యా తపస్వినీ॥

A feeble thief, a good man ; an ugly woman, a chaste wife ; a sick man a worshipper of the deity ; an old harlot, a female devotee.

399. वृद्धस्य वचनं ग्राह्यमापत्काले ह्युपस्थिते ॥

వృద్ధస్య వచనం గ్రాహ్యమాపత్కాలే హ్యుపస్థితే॥

An old man's advice should be taken in a time of misfortune.

400. वृश्चिकस्य विषं पुच्छं मलिकाया विषं शिरः ।

भुजंगस्य विषं दंष्ट्रा सर्वांगं दुर्जने विषं ॥

వృశ్చికస్య విషం పుచ్చం మలీకాయా విషం శిరః ।

భుజంగస్య విషం దంష్ట్రా సర్వాంగం దుర్జనే విషం॥

The poison of a scorpion is in his tail ; the poison of a fly is in his head ; the poison of a serpent is in his fang ; the poison of a bad man is in his whole body.

401. वृषभकलहे वत्सपादभंगः ॥

వృషభకలహే వత్సపాదభంగః॥

In a fight between bulls, the calf's leg is broken.

402. वैश्यो विश्वासघातकः ॥

వైశ్యో విశ్వాసఘాతకః॥

A Vaisya is a betrayer of confidence.

403. व्यापारं द्रोहचिंतनं ॥

వ్యాపారం ద్రోహచింతనం॥

Trade is treachery.

An ungrammatical, but common saying, corrupted from "*Vyâpâdo droha chintanam*" in the *Amarakośa*.

404. व्यासघट्टः ॥

వ్యాసఘట్టః॥

Vyâsa's pass.

Said of "any difficult passage in the *Mahâbhârata*" or of "any puzzle or stumbling block." (Brown.)

श.

405. शचीपतिर्मघवा वा ॥

శచీపతిర్మఘవా వా॥

Is not Śachipati Maghavâ?

Both names of Indra.

406. शठे शायं समाचरेत् ॥

శఠే శాయం సమాచరేత్॥

Deceit must be practised towards the deceitful.

సారల్యం సరలే కుర్యాచ్ఛఠే శాయం సమాచరేత్ ॥

సారల్యం సరలే కుర్యాచ్ఛఠే శాయం సమాచరేత్ ॥

One must be upright towards an upright man and deceitful towards a deceitful man.

407. शतं विहाय भीक्ष्वं ॥

శతం విహాయ భోక్తవ్యం॥

Leave off a hundred [works] and eat.

Food is the first thing.

408. शतश्लोकेन पंडितः ॥

శతశ్లోకేన పండితః॥

A Pandit by a hundred stanzas.

Said derisively.

409. शतेषु जायते शूरस्सहस्रेषु च पंडितः ॥

శతేషు జాయతే శూరస్సహస్రేషు చ పండితః॥

In a hundred, one hero is found ; in a thousand, one Pandit.

410. शनैः पंथाः शनैः कंथा ॥

శనైః పంథాః శనైః కంథా॥

Slowly along the road, slowly through the quilt.

A quilt of patch work is referred to.

शनैः पंथाः शनैः कंथा शनैः पर्वतलंघनं ।

शनैः कर्म च धर्मश्च एते पंच शनैः शनैः ॥

శనైః పంథాః శనైః కంథా శనైః పర్వతలంఘనం ।

శనైః కర్మ చ ధర్మశ్చ ఏతే పంచ శనైః శనైః॥

Slowly along the road ; slowly through the quilt ; slowly over the mountain ; slowly through your business ; slowly in your charities—slowly, slowly, through these five.

The admonition, nothing rashly, is everywhere useful. (Greek.)*

* Το μηδὲν εἰκῇ, πανταχοῦ ἔστι χρήσιμον.

11. శనైః పర్వతలంఘనం ॥

శనైః పర్వతలంఘనం॥

Slowly over the mountain.

అటనేన మహారణ్యే సుపథా జాయతే శనైః ।

వేదాభ్యాసాత్తథా జ్ఞానం శనైః పర్వతలంఘనం ॥

అటనేన మహారణ్యే సుపథా జాయతే శనైః ।

వేదాభ్యాసాత్తథా జ్ఞానం శనైః పర్వతలంఘనం॥

The right path will gradually be found in a forest by wandering in it ; so wisdom will be gradually acquired by study of the Vedas, as a mountain is slowly crossed.

112. శనైః శనైః చిపేత్పాదం ॥

శనైః శనైః క్షిపేత్పాదం॥

Slowly, slowly, place the foot.

Be careful in each step you take in any business.

113. శరీరం వ్యాధిమందిరం ॥

శరీరం వ్యాధిమందిరం॥

The body is the abode of diseases.

దుఃఖిపకారమచ్ఛర్యాజ్ఞానం యత్ర న భాస్వరం ।

వృథా వహతి తజ్జీవః శరీరం వ్యాధిమందిరం ॥

దుఃఖోపకారసచ్చరాజ్ఞానం యత్ర న భాస్వరం ।

వృథా వహతి తజ్జీవః శరీరం వ్యాధిమందిరం॥

That soul, in which there is no perception of sorrow, beneficence, or virtue [in others], bears in vain a body, the abode of diseases.

414. శరీరమాद्यం కలు ధర్మసాధనం ॥

శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం॥

Is not the body the chief instrument of doing good ?

(See No. 261.)

अपि क्रियार्थं मुलभं समित्कुशं जलान्यपि स्नानविधिचमाणि ते।

अपि स्वशक्त्या तपसि प्रवर्तसे शरीरमाद्यं कलु धर्मसाधनं ॥

అపి క్రియార్థం సులభం సమిత్కుశం జలస్యపి స్నానవిధిచమాణి తే।

అపి స్వశక్త్యా తపసి ప్రవర్తసే శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం॥

Are fuel and Kusa grass easy to get ? Is the water fit for your bathing ?
Are you engaged in penance according to your strength ? Is not the body
the chief instrument of doing good ?

Said by Śiva to Pārvatī—(see the Kumāra-sambhava).—*Kuśa* is the
Poa cynosuroides.

415. శాకాయ వా స్యాల్లవణాయ వా స్యాత్ ॥

శాకాయ వా స్యాల్లవణాయ వా స్యాత్ ॥

It will do for vegetable, or it will do for salt.

Said by a beggar.

416. శాపాదపి శరాదపి ॥

శాపాదపి శరాదపి॥

By curse, and by arrow.

अथतश्चतुरी वेदान् पृष्ठतस्मशरं धनुः ।

उभाभ्यां च समर्थीहं शापादपि शरादपि ॥

అథతశ్చతురో వేదాన్ పృష్ఠతస్మశరం ధనుః।

ఉభాభ్యాం చ సమర్థోహం శాపాదపి శరాదపి॥

With the four Vedas before me, and the bow and arrow behind me, I am
powerful both by curse and by arrow.

Said by Parāśurāma.

417. शिरो नास्ति शिरोव्यथा ॥

శిరో నాస్తి శిరోవ్యథా॥

No head, but head-ache.

Applied to irrational argument, &c.—(cf. Morton 861.)

418. शीलं सर्वत्र भूषणं ॥

శీలం సర్వత్ర భూషణం॥

Moral rectitude is everywhere an ornament.

i. e., it is an ornament to a man wherever he goes.

419. शूनि दृष्टे न पाषाणः पाषाणे श्वा न दृश्यते ।

దృష్టే శూని చ పాషాణే రాజశ్వా కిం ను కుर्मహే ॥

శుని దృష్టే న పాషాణః పాషాణే శ్వా న దృశ్యతే।

దృష్టే శుని చ పాషాణే రాజశ్వా కిం ను కుర్మహే॥

When a dog is seen, there is no stone ; when a stone is found, the dog is not seen ; when both the dog and stone are seen, then what can we do to the king's dog ?

420. शुभस्य शीघ्रं अशुभस्य कालहरणं ॥

శుభస్య శీఘ్రం అశుభస్య కాలహరణం॥

In an auspicious [business] haste, in an inauspicious [business] delay.

421. शुष्कवैरं विवादं च न कुर्यात्केनचित्सह ॥

శుష్కవైరం వివాదం చ న కుర్యాత్కేనచిత్సహ॥

Entertain not groundless enmity towards, nor quarrel with any one.

422. श्वः कार्यमद्य कर्तव्यं ॥

శ్వః కార్యమద్య కర్తవ్యం॥

Do to-day what must be done to-morrow.

Be beforehand with your business.

Take time by the forelock.

श्वः कार्यमद्य कर्तव्यं पूर्वाह्ने चापराह्निकं ।

न हि प्रतीचते मृत्युः कृतमस्य न वा कृतं ॥

శ్వః కార్యమద్య కర్తవ్యం పూర్వాహ్నే చాపరాహ్నికం ।

న హి ప్రతీచతే మృత్యుః కృతమస్య న వా కృతం॥

The business of to-morrow should be done to-day, and that of the after-noon in the forenoon : Death waits not, whether the thing be done or not done.

423. श्वशुरगृहं परमसुखं त्रिरात्राच्छुनकसमानः ॥

శ్వశురగృహం పరమసుఖం త్రిరాత్రాచ్ఛునకసమానః॥

In the father-in-law's house is the greatest happiness, but after the third night [the son-in-law is treated] like a dog.

424. श्वानारीहे कुतस्सौख्यं ॥

శ్వనారోహే కుతస్సౌఖ్యం॥

Where is the pleasure in mounting a dog ?

ष .

425. षट्कर्णो भिद्यते मंत्रः ॥

షట్కర్ణో భిద్యతే మంత్రః॥

The six-eared counsel is split.

i. e., nothing remains secret which is known to three persons.

षट्कर्णो भिद्यते मंत्रस्तथा प्राप्तश्च वार्तया ।

इतिमंत्रिद्वितीयेन मंत्रः कार्यो महीभुजा ॥

షట్కర్ణో భిద్యతే మంత్రస్తథా ప్రాప్తశ్చ వార్తయా ।

ఇతిమంత్రిద్వితీయేన మంత్రః కార్యో మహీభుజా॥

[Knowing] that counsel is divulged by six ears and spread by report, a king should take counsel [only] with a second, his minister.

(cf. Hitopadesa, Book III.)

426. षड्विः कर्णे निपातितः ॥

షడ్విః కర్ణో నిపాతితః॥

By six, was Karna made to fall.

त्वया मया च कुंत्या च धरण्या वासवेन च ।

जामदग्न्येन रामेण षड्विः कर्णे निपातितः ॥

త్వయా మయా చ కుంత్యా చ ధరణ్యా వాసవేన చ ।

జామదగ్న్యేన రామేణ షడ్విః కర్ణో నిపాతితః॥

By you, by me, by Kuntī, by the Earth, by Vāsava, and by Rāma, the son of Jamadagni—by six was Karna ruined.

427. षष्ठां रसानां लवणं प्रधानं ॥

షష్ఠాం రసానాం లవణం ప్రధానం॥

Of the six flavours, salt is the chief.

The others are sweet, pungent, bitter, sour, and astringent.

स.

428. संतस्त्रयं परहिते विहिताभियोगाः ॥

సంతస్త్రియం పరహితే విహితాభియోగాః॥

Good men are energetic in seeking the good of others.

429. संतोषो नंदने वने ॥

సంతోషో నందనే వనే॥

Happiness is in the Nandana garden.

Nandana is Indra's pleasure ground.

430. సంప్రీతిభోజ్యాన్యन्नాని ॥

సంప్రీతిభోజ్యాన్యన్నాని॥

Food should be eaten with affection.

(See TELUGU No. 1581, &c.)

431. సంసర్గజా దోషగుణా భవంతి ॥

సంసర్గజా దోషగుణా భవంతి॥

Vice and virtue spring from association.

మాతాప్యేకా పితాప్యేకీ మమ తస్య చ పత్నిః ।

అహం మునిభిర్రానితస్మ చానితో గవాశనైః ॥

అహం మునీనాం వచనం శ్రణోమి గవాశనానాం స వచశ్శ్రణోతి ।

న తస్య దోషా న గుణా మమాపి సంసర్గజా దోషగుణా భవంతి॥

మాతాప్యేకా పితాప్యేకో మమ తస్య చ పత్నిః॥

అహం మునిభిర్రానితస్మ చానితో గవాశనైః॥

అహం మునీనాం వచనం శ్రణోమి గవాశనానాం స వచశ్శ్రణోతి॥

న తస్య దోషా న గుణా మమాపి సంసర్గజా దోషగుణా భవంతి॥

The mother and the father of me and of that bird are one; I was brought by Munis and he was taken by Gavâśanas; I hear the Munis' speech and he hears that of the Gavâśanas; neither are his defects nor are mine good qualities—vice and virtue spring from association.

Gavâśanas [lit. "beef-eaters"] are outcastes.

432. సంసారసాగరే దుఃఖం ॥

సంసారసాగరే దుఃఖం॥

In the world's ocean is grief.

433. సంసారి దుఃఖి సన్యాసి సుఖి ॥

సంసారి దుఃఖి సన్యాసి సుఖి॥

The worldly man is a man of sorrows, the Sannyâsí is a man of joys.

434. सकलं शीलेन कुर्यादशं ॥

సకలం శీలేన కుర్యాదశం॥

A good disposition gains all.

मित्रं स्वच्छतया रिपुं नयबलैर्लुब्धं धनैरीश्वरं
कार्येण द्विजमादरेण युवतिं प्रेम्णा शमैर्बाधवान् ।
अत्युग्रंस्तुतिभिर्गुरुं प्रणतिभिर्मूर्खं कथाभिर्बुधं
विद्याभीरसिकं रसेन सकलं शीलेन कुर्यादशं ॥

మిత్రం స్వచ్ఛతయా రిపుం నయబలైర్లుబ్ధం ధనైరీశ్వరం
కార్యేణ ద్విజమాదరేణ యువతిం ప్రేమ్ణా శమైర్బాధవాన్ ।
అత్యుగ్రంస్తుతిభిర్గురుం ప్రణతిభిర్మూర్ఖం కథాభిర్బుధం
విద్యాభీరసికం రసేన సకలం శీలేన కుర్యాదశం॥

A friend can be gained by transparency [of conduct]; an enemy, by prudence and power; a miser, by money; a master, by service; a brahman, by kindness; a young wife, by tenderness; relatives, by patience; a passionate man, by praise; a priest, by reverence; a fool, by stories; a wise man, by learning; a man with a taste, by humouring him; and all, by good conduct.

435. सति कुड्ये चित्रकर्म ॥

సతి కుడ్యే చిత్రకర్మ॥

Where there's a wall, you can draw on it.

(See TELUGU No- 824.)

436. सत्पुत्रः कुलदीपकः ॥

సత్పుత్రః కులదీపకః॥

A good son is the light of his family.

शर्वरीदीपकश्चंद्रः प्रभाते दीपको रविः ।
त्रैलोक्यदीपको धर्मस्सत्पुत्रः कुलदीपकः ॥
శర్వరీదీపకశ్చంద్రః ప్రభాతే దీపకో రవిః ।
త్రై లోక్యదీపకో ధర్మస్సత్పుత్రః కులదీపకః॥

The moon is the light of the night, the sun is the light of the day; virtue is the light of the three worlds; a good son is the light of his family.

(cf. Böhlingk's *Indische Sprüche* 2968.)

437. सत्यं ब्रूयाद्विप्रं ब्रूयान्न ब्रूयात्सत्यमप्रियं ।

प्रियं च नानृतं ब्रूयादेष धर्मस्सनातनः ॥

సత్యం బ్రూయాత్ప్రియం బ్రూయాన్న బ్రూయాత్సత్యమప్రియం ।

ప్రియం చ నానృతం బ్రూయాదేష ధర్మస్సనాతనః॥

Speak the truth, and speak to please; speak not the truth, to displease; speak not untruth, to please; this is eternal virtue.

438. सत्येन लोकान्जयति ॥

సత్యేన లోకాన్జయతి॥

By truth, he conquers the worlds.

439. सत्रे भुक्तिर्मठे निद्रा ॥

సత్రే భుక్తిమఠే నిద్రా॥

Eating in a Satram, sleeping in a Matha.

Satram (Chuttrum) is a travellers' rest-house ; *Matha* is a convent.

Said of one who leads a wandering life.

440. सत्संगतिः कथय किं न करोति पुंसां ॥

సత్సంగతిః కథయ కిం న కరోతి పుంసాం॥

Say, what does not good association do for men?

जाड्यं धियो हरति सिंचति वाचि सत्यं ।

मानोन्नतिं दिशति पापमपाकरोति ॥

चेतः प्रसादयति दिक्षु तनीति कीर्ति ।

सत्संगतिः कथय किं न करोति पुंसां ॥

జాడ్యం ధియో హరతి సించతి వాచి సత్యం ।

మానోన్నతిం దిశతి పాపమపాకరోతి॥

చేతః ప్రసాదయతి దిక్షు తనోతి కీర్తిం ।

సత్సంగతిః కథయ కిం న కరోతి పుంసాం॥

Say, what does not good association do for men? It removes the dulness of their intellects; it sprinkles truth in their speech; it gains the highest honors for them; expels sin from them; it purifies their mind; and spreads their fame towards all quarters.

441. सद्यः फलं तु संगीतं ॥

సద్యః ఫలం తు సంగీతం॥

The effect of music is immediate.

442. सद्यो ददातिचतुरः सद्यो नास्तीति चतुरतमः ॥

సద్యో దదాతిచతురః సద్యో నాస్తితి చతురతమః॥

A wise man gives at once, a wiser man at once refuses.

443. सद्विद्या यदि किं धनैरपयशो यद्यस्ति किं मृत्युना ॥

సద్విద్యా యది కిం ధనైరపయశో యద్యస్తి కిం మృత్యునా॥

If there be great learning, what of money ? If there be an ill name, what of death ?

444. स बंधुर्यो हितेषु स्यात् स पिता यस्तु पोषकः ।

स सखा यत्र विश्वासस्सा भार्या यत्र निर्वृतिः ॥

స బంధుర్యో హితేషు స్యాత్ స పితా యస్తు పోషకః ।

స సఖా యత్ర విశ్వాసస్సా భార్యా యత్ర నిర్వృతిః॥

Who befriends, he is a relation; who supports, he is a father; he is a friend, in whom there is confidence; she is a wife, in whom there is pleasure.

445. सभा वा न प्रवेष्टव्या वक्तव्यं वा समंजसं ।

अत्रुवन्निब्रुवन्वापि नरो भवति किल्बिषी ॥

సభా వా న ప్రవేష్టవ్యా వక్తవ్యం వా సమంజసం ।

అబ్రువన్విబ్రువన్వాపి నరో భవతి కిల్బిషీ॥

Either go not into an assembly, or if you go, speak well; if a man speak not, or speak badly, he becomes a sinner.

446. समाश्रयबलादेव गरुडं यांतमध्वनि ।

पिनाकपाणिपाणिस्थः कुशलं पृष्टवानहिः ॥

సమాశ్రయబలాదేవ గరుడం యాంతమధ్వని।

పినాకపాణిపాణిస్థః కుశలం పృష్టవానహిః॥

On the strength of his position, the serpent dwelling on the wrist of Pinâkapâni (Śiva) asked Garuḍa when going along the road, whether he was well.

(See TELUGU No. 751.)

447. सर्वं परवशं दुःखं सर्वमात्मवशं सुखं ॥

సర్వం పరవశం దుఃఖం సర్వమాత్మవశం సుఖం॥

All entrusted to another is grief, all undertaken by one's self is joy.

यद्यत्परवशं कर्म तत्तद्यत्नेन वर्जयेत् ।

यद्यदात्मवशं तु स्यात्तत्तत्సేवेत यत्नतः ॥

सर्वं परवशं दुःखं सर्वमात्मवशं सुखं ।

एतद्विद्यात्ममासेन लक्षणं सुखदुःखयोः ॥

యద్యత్పరవశం కర్మ తత్తద్యత్నేన వర్జయేత్ ।

యద్యదాత్మవశం తు స్యాత్తత్తత్సేవేత యత్నతః॥

సర్వం పరవశం దుఃఖం సర్వమాత్మవశం సుఖం।

ఏతద్విద్యాత్మమాసేన లక్షణం సుఖదుఃఖయోః॥

Endeavour should be made to relinquish whatever business is in another's hands; that which is in one's own hands should be done earnestly: all entrusted to another is grief; all undertaken by one's self is joy; these should be known, in short, as the characteristics of joy and sorrow.

Self do, self have.

If you would have a thing well done, do it yourself.

The master orders the man, the man orders the cat, and the cat orders her tail. (Portuguese.)*

* Manda o amo ao moço, o moço ao gato, e o gato ao rabo.

448. सर्वमेकं जगन्नाथे ॥

సర్వమేకం జగన్నాథే॥

At Jagannâtha, all are one.

No caste distinctions in eating.

449. सर्वस्य गात्रस्य शिरः प्रधानं ॥

సర్వస్య గాత్రస్య శిరః ప్రధానం॥

In the whole body, the head is chief.

450. सर्वस्वार्थं समीहते ॥

సర్వస్వార్థం సమీహతే॥

All seek their own object

यजतां पांडवस्वर्गमवतिन्द्रस्तपत्विनः ।

वयं हनाम द्विषतस्सर्वस्वार्थं समीहते ॥

యజతాం పాండవస్వర్గమవత్వింద్రస్తపత్వినః ।

వయం హనామ ద్విషతస్సర్వస్వార్థం సమీహతే॥

Let the Pândava sacrifice ; let Indra protect Svarga ; let the sun shine ;
we will kill our enemies—all seek their own object.

451. सर्वैरुपायैः फलमेव साध्यं ॥

సర్వైరుపాయైః ఫలమేవ సాధ్యం॥

By every means, one's object must be accomplished.

त्रिविक्रमोभूदपि वामनीसौ स सूकरश्चेति स वै नृसिंहः ।

नीचैरनीचैरतिनीचनीचैस्सर्वैरुपायैः फलमेव साध्यं ॥

త్రివిక్రమోభూదపి వామనోసౌ స సూకరశ్చేతి స వై నృసింహః ।

నీచైరనీచైరతినీచనీచనీచైస్సర్వైరుపాయైః ఫలమేవ సాధ్యం॥

Though a dwarf, he (Vishnu) became Trivikrama and Sûkara and Nṛisimha ; by all means, whether base or not base, or the basest of the base, one's object must be accomplished.

452. सर्वेन्द्रियाणां नयनं प्रधानं ॥

సర్వేంద్రియాణాం నయనం ప్రధానం॥

Of all the senses, sight is the chief.

453. सर्वे जनाः कांचनमाश्रयन्ति ॥

సర్వే జనాః కాంచనమాశ్రయంతి॥

All people seek gold.

(See No. 345.)

454. सर्वे जनास्सुखिनो भवन्तु ॥

సర్వే జనాస్సుఖినో భవన్తు॥

May all people be happy !

Said on auspicious occasions.

455. सहवासतः पुण्यगुणा भवन्ति सहवासतो दोषगुणा भवन्ति ॥

సహవాసతః పుణ్యగుణా భవంతి సహవాసతో దోషగుణా భవంతి॥

By association good qualities are acquired, by association bad qualities are acquired.

(See No. 431.)

456. सहसा विदधीत न क्रियां ॥

సహసా విదధీత న క్రియాం॥

No business should be done rashly.

(See No. 410.)

457. सहायो बलवत्तरः ॥

సహాయో బలవత్తరః॥

A companion is an additional strength.

(See TELUGU No. 480.)

सगुणी निर्गुणो वापि सहायो बलवत्तरः ।

तुषेणापि परिभ्रष्टस्तंडुलो नांकुरायते ॥

సగుణో నిర్గుణో వాపి సహాయో బలవత్తరః ।

తుషేణాపి పరిభ్రష్టస్తండులో నాంకురాయతే॥

Whether he have talent or be without it, a companion is an additional strength ; if deprived of husk the rice will not sprout.

458. साहसाद्भजते लक्ष्मीः ॥

సాహసాద్భజతే లక్ష్మీః॥

Fortune is secured by boldness.

Fortune favors the bold. (Latin.)*

459. साहसे लक्ष्मीः ॥

సాహసే లక్ష్మీః॥

Fortune is in boldness.

460. सिकतालवालं ॥

సికతాలవాలం॥

A flower-bed of sand.

461. सिद्धमन्नं परित्यज्य भिक्षामटति दुर्मतिः ॥

సిద్ధమన్నం పరిత్యజ్య భిక్షామటతి దుర్మతిః॥

A foolish man leaves the food which is ready for him and goes to beg.

462. सुखस्यानंतरं दुःखं दुःखस्यानंतरं सुखं ।

చక్రవత్పరివర్తేతే దుఃఖాని చ సుఖాని చ ॥

సుఖస్యానంతరం దుఃఖం దుఃఖస్యానంతరం సుఖం।

చక్రవత్పరివర్తంతే దుఃఖాని చ సుఖాని చ॥

After happiness, sorrow; after sorrow, happiness; happiness and sorrow revolve like a discus.

(See TELUGU Nos. 561, 568.)

Joy and sorrow are next-door neighbours. (German.)†

463. सूचीकटाहन्यायः ॥

సూచికటాహన్యాయః॥

A needle and a boiler.

The first takes a short time to make, it should therefore be made first.

* Fortes fortuna adjuvat.

† Freud' und Leid sind nahe Nachbarn.

464. **सेवकान्नं पुरातनं ॥**

సేవకాన్నం పురాతనం॥

A servant and food [are good] old.

नवं वस्त्रं नवं छत्रं नया स्त्री नूतनं गृहं ।

सर्वत्र नूतनं शस्तं सेवकान्नं पुरातनं ॥

సవం వస్త్రం నవం ఛత్రం నవ్యా స్త్రీ నూతనం గృహం ।

సర్వత్ర నూతనం శస్త్రం సేవకాన్నం పురాతనం॥

A new cloth, a new umbrella, a new wife, a new house are everywhere good new ; a servant and food are good old.

465. **स्थालकी गृहनाशाय सर्वनाशाय मातुलः ॥**

స్థాలకో గృహనాశాయ సర్వనాశాయ మాతులః॥

A brother-in-law is the ruin of the house, a maternal uncle is the ruin of everything.

466. **स्त्रियाश्चरित्रं पुरुषस्य भाग्यं देवा न जानन्ति कुतो मनुष्याः ॥**

స్త్రీయాశ్చరిత్రం పురుషస్య భాగ్యం దేవా న జానంతి కుతో మనుష్యాః॥

The gods know not a woman's conduct and a man's fortune, how then can men ?

467. **स्त्रियो मूलमनर्थानां ॥**

స్త్రీయో మూలమనర్థానాం॥

Women are the cause of mischief.

468. **स्त्रीणां द्विगुण आहारो बुद्धिश्चापि चतुर्गुणा ।**

साहसं षड्गुणं चैव कामोष्टगुण उच्यते ॥

స్త్రీణాం ద్విగుణ ఆహారో బుద్ధిశ్చాపి చతుర్గుణా ।

సాహసం షడ్గుణం చైవ కామోష్టగుణ ఉచ్యతే॥

Women are said to eat twice as much [as men], to have four times as much sense, six times as much pluck, and eight times as much desire.

469. स्त्रीणामालोचनं विना ॥

స్త్రీణామాలోచనం వినా॥

Without the advice of women.

i. e. Admit not women into your counsels.

470. स्त्रीरत्नं दुष्कुलादपि ॥

స్త్రీరత్నం దుష్కులాదపి॥

Take an excellent woman even from a bad caste.

अद्धानः शुभां विद्यामाददीतावरादपि ।

अत्यादपि परं धर्मं स्त्रीरत्नं दुष्कुलादपि ॥

శ్రద్ధానః శుభాం విద్యామాదదీతావరాదపి ।

అంత్యాదపి పరం ధర్మం స్త్రీరత్నం దుష్కులాదపి॥

An assiduous man should receive good learning even from a low fellow; excellent virtue even from an outcaste, and an excellent woman [*lit.* a woman-gem] even from a bad caste.

471. स्थानस्थितः कापुरुषोपि सिंहः ॥

స్థానస్థితః కాపురుషోపి సింహః॥

In a strong position, even a coward is a lion.

(See TELUGU No. 2124.)

जानामि रे सर्प तव प्रभावं कंठस्थितो गर्जसि शंकरस्य ।

स्थानं प्रधानं न बलं प्रधानं स्थानस्थितः कापुरुषोपि सिंहः॥

జానామి రే సర్ప తవ ప్రభావం కంఠస్థితో గర్జసి శంకరస్య ।

స్థానం ప్రధానం న బలం ప్రధానం స్థానస్థితః కాపురుషోపి సింహః॥

O Serpent! I know thy power; dwelling on the neck of Śankara (Śiva), thou dost hiss: position is the chief thing, not strength;—even a coward is a lion in a strong position.

472. स्थालीपुलाकन्यायः ॥

స్థలీపులాకన్యాయః॥

The pot and a grain of boiled rice.

(See TELUGU No. 1921.)

473. स्थितस्य गतिश्चिन्तनीया ॥

స్థితస్య గతిశ్చింతనీయా॥

The disposal of what remains should be thought of.

Without vain regrets for what has gone.

474. स्नेहे च बंधुर्न कदापि दूरः ॥

స్నేహే చ బంధుర్న కదాపి దూరః॥

Where there is friendship, the friend is never far off.

(See TELUGU No. 186.)

475. स्वकार्यधुरंधरास्वामिकार्यवंचकाः ॥

స్వకార్యధురంధరాస్వామికార్యవంచకాః॥

Hard working men in their own business, but rogues in their master's business.

(See TELUGU No. 2652.)

476. स्वकार्यमुद्धरेत्प्राज्ञः कार्यध्वंसे च मूर्खता ॥

స్వకార్యముద్ధరే త్ప్రాజ్ఞః కార్యధ్వంసే చ మూర్ఖతా॥

A wise man gains his object; in failure is foolishness.

अवमानं पुरस्कृत्य मानं हत्वा च पृष्ठतः ।

स्वकार्यमुद्धरेत्प्राज्ञः कार्यध्वंसे च मूर्खता ॥

అవమానం పురస్కృత్య మానం కృత్వా చ పృష్ఠతః ।

స్వకార్యముద్ధరే త్ప్రాజ్ఞః కార్యధ్వంసే చ మూర్ఖతా॥

Disregarding honor and even courting dishonor, a wise man gains his object; in failure is foolishness.

477. स्वगृहे को विचारोस्ति ॥

స్వగృహే కో విచారోస్తి॥

What deliberation is there in one's own house ?

Said by very intimate friends, meaning that no formality is required to be observed by them in each other's houses.

478. स्वगृहे पूज्यते मूर्खः स्वग्रामे पूज्यते प्रभुः ।

స్వగృహే పూజ్యతే మూర్ఖః స్వగ్రామే పూజ్యతే ప్రభుః ।

స్వదేశే పూజ్యతే రాజా విదవాన్సర్వత్ర పూజ్యతే॥

A fool is honored in his own house; a proprietor is honored in his own village; a king is honored in his own country; a learned man is honored everywhere.

479. स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते ॥

స్వభావో మూర్ధ్ని వర్తతే॥

The natural disposition stands at the head.

सर्वस्य हि परीक्ष्यंते स्वभावा नेतरे गुणाः ।

अतीत्य हि गुणान् सर्वान्स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते ॥

సర్వస్య హి పరీక్ష్యంతే స్వభావా నేతరే గుణాః ।

అతీత్య హి గుణాన్ సర్వాన్స్వభావో మూర్ధ్ని వర్తతే॥

The natural disposition of every one is investigated, not the other qualities; the natural disposition excelling all other qualities, stands at the head of them.

480. स्वयं तीर्त्वा परान् तारयेत् ॥

స్వయం తీర్త్వా పరాన్ తారయేత్॥

Having crossed yourself, get others across.

Help yourself first and then others.

Self's the man. (Dutch.)*

481. स्वानुष्ठानस्य समये मुनयोपि न पंडिताः ॥

స్వానుష్ఠానస్య సమయే మునయోపి న పండితాః॥

In their own actions even Munis are not wise.

परोपदेशसमये सर्व एव हि पंडिताः ।

स्वानुष्ठानस्य समये मुनयोपि न पंडिताः ॥

పరోపదేశసమయే సర్వ ఏవ హి పండితాః॥

స్వానుష్ఠానస్య సమయే మునయోపి న పండితాః॥

In teaching others, all are wise; but in their own actions even Munis are not wise.

ह.

482. हलांतं ब्रह्मवर्चसं ॥

హలాంతం బ్రహ్మవర్చసం॥

Sanctity as far as the plough.

If a Brahman commence to till the ground, he loses his sanctity.

483. हसद्भिः क्रियते कर्म रुदद्भिरनुभूयते ॥

హసద్భిః క్రియతే కర్మ రుదద్భిరనుభూయతే॥

Laughing, a thing is done ; weeping, the fruit of it is suffered.

(See TELUGU No. 2425.)

484. हस्तिमशकांतरं ॥

హస్తిమశ కాంతరం॥

The difference between an elephant and a muskito.

च.

485. चणं वित्तं चणं चित्तं चणं जीवितमावयोः ॥

క్షణం విత్తం క్షణం చిత్తం క్షణం జీవితమావయోః॥

Wealth for a moment, the mind for a moment, our life for a moment.

चणं वित्तं चणं चित्तं चणं जीवितमावयोः ।

यमस्य करुणा नास्ति धर्मस्य त्वरिता गतिः ॥

క్షణం విత్తం క్షణం చిత్తం క్షణం జీవితమావయోః॥

యమస్య కరుణా నాస్తి ధర్మస్య త్వరితా గతిః॥

Wealth for a moment, mind for a moment, our life for a moment ;
Yama has no pity, [therefore] do good works quickly.

(See No. 24.)

486. चीणे कस्यास्ति गौरवं ॥

శీతే కస్యాస్తి గౌరవం॥

Who is honored in adversity ?

वनानि दहते वह्निस्सखा भवति मातुः ।

म एव दीपनाशाय चीणे कस्यास्ति गौरवं ॥

వనాని దహతే వహ్నిస్సఖా భవతి మాతః ।

న ఏవ దీపనాశాయ శీతే కస్యాస్తి గౌరవం॥

Fire burns forests and Wind is a friend [assists] ; but that very Wind proves destructive to the lamp. Who is honored when reduced [in circumstances ?]

487. चीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विश्रंति ॥

శీతే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశ్రంతి॥

When the reward of good deeds is ended, [souls] come back to the world of men.

488. चीरोदकन्यायः ॥

శీరోదకన్యాయః॥

Like milk and water.

(See TELUGU No. 1223, &c.)

Close friendship.

